

Mailma ello tee-kond

ehf

Kõnned ja Laulud

ello

õppetussesk ja mele ärratamisesk
armsa Eesti-rahvale.

1864. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Wõtte rõõmsa melega,
Sedda hoolfakt luggeda,
Mis siin selle kirja sees
Seisab jälle teie ees,
Kuidas teik mailma maad
Teinud, ja veel teggewad:
Siin on kuulda mõnda arto,
Mõnda ilma ello mõrro,
Mõnda head ja kurja ka,
Kust te' sate õppida
Ennast hoida lahjo eest,
Kurwastusse filma weest.

E. W. Freundlich.

Kurresare liinas,

trükkitud Ch. Asfajren kullo ja kirjadega.

1864.

Juhataja.

Nr.	Lehek. t.
1. Hobbose õhkaminne	5
2. Hired sõwad rauda	6
3. Kurb leff naene	10
4. Koddokäia kohtub koddokäiaft	11
5. Kes nähhes ei nä ja kuuldes ei moista	13
6. Kartlik kosfia	14
7. Raswa maius	15
8. Kuida tö, nenda palk	16
9. Wallest ja ebbausfust	19
10. Lahja leem	21
11. Nalja teust tulleb häbbi	22
12. Lesse kurwastus	23
13. Eddemus	24
14. Emma kurwastus	24
15. Koerde pea = rahha	25
16. Tubbaka suitsetamisest	25
17. Matmisest rööm	27
18. Viggimesse armastus	28
19. Süddame hädda ja süddame rööm	31
20. Tännamatta foggokond, ehk wobra usfo heldus ..	35
21. Kohtomehhe laul	36
22. Laulatamine	37
23. Parrem on anda, kui wötta	38
24. Poia armastus omma isja wasto	4

25. Kes teisele auto kaewab, se isse sisse langeb . . .	43
26. Sõa wangidest	48
27. Ahwrika = ma loukoer	49
28. Egiptusse = ma kohtonoißtminne	51
29. Raks tallomeest ja kohtomees	53
30. Elewanti södda	55
31. Kõwwli auf	56
32. Abbiello kindel kaup ja piip	60
33. Mehhed kuulge naeste janna	63
34. Laste emmadele	65
35. Affilinne meel	66
36. Kaardi = mängiit	67
37. Wanna tüdrukõ surm	68
38. Önneto abbiello mees	70
39. Suur ehmatus	71
40. Põllewast tullest	73
41. Paul kalla truusfest	74
42. Rebbaane	76
43. Kurjus ja waggadus	76
44. Öppetusse holetus	77
45. Muhho = ma hundi jahhiit 1857 aastal	79

Muhho sares, Paaßtõ - kuul 1864.

C. W. Fippi

1. Hobbose õhkamine.

Kuidas inimessed hobboštega ümber käivad, neid jaggedaste pinavad ja waetavad, on tõeste üks halle asj. Sepärrast kuulge siin, mis hobbone omma pinajale ütles, kui ta woiks räkida:

Hobbo hüaks: Inimenne!

Sinna sunnid rängast mind,

Se on õige immelinne,

Et ni alwalt tenin sind:

Palja heina, õlle eest,

Arwast kaera terralest

Annad mulle, ni kui õhto,

Mis ma saan sest omma kõhto?!

Sind ma wean, lannan selgas,

Saddulas ja wantris, sanis,

Saggedaste ollen nälgas

Kõrtsu postis, kõrtsu howis:

Sinna lähhad kõrtsu tubba,

Mull ei anta mitte lubba

Minna uksest sisse pista,

Seäl ja hüad emalt wasta.

Tulled uksest kõrtsist wälja,

Siis on silmad pungis peas,

Teed weel moga paljo nalja

Omna uhke suggo seas:

Piits, se lennab üllalt labbi

Möda luid, siis lassub labbi

Teistest möda, teiste ette,

Wõido-kroon saab sinno kätte!

Minno kuiwad kondid, luud,
 Allati sull' tewad head
 Weddawad keif wiljad, puud,
 Ja keif, kuida isje tead:
 Midda surem minno koorm,
 Sedda surem sinno rööm,
 Sedda surem sinno kasso,
 Mis ja mull' ei ial tasfu!

Tännamatta olled olnud,
 Tännamattaks ifka jääd,
 Arwaste so mele tulnud
 Et sa minno waewa tääd:
 Lustiga kül wantril kiitjad,
 Tihheste mo nahka piitjad,
 Nenda on mo ainus pall,
 Paljas piits ja orja = mall!

2. Hired sõwad rauda.

Uks kaupmees, kes linnade wahhel siin ja seal kaup-
 les, käis omma kaubaga ka mitmed maad ja linnad
 läbbi. Ühhes linnas, kus temma jaggedaste käis, läks
 ta iggakord omma tuttawa trahteri peäle korteri, kus
 temma head õ = maia ja head toito sai, sest seal olli
 hea ellada ja perremees olli peäle sedda ka lahke ja
 naljakas mees.

Kord tulli temma jälle senna ja olli sadda pärto-
 puda, se on: 2 tuhat naela rauda kasa tonud. Et
 temma siin kaup ei sanud, pallus ta omma rauda
 trahteri perremehhe jure mahha panna, kunni kaup
 saab ehk järrele tulleb. Perremees wöttis rauda ja
 panni omma aita; kaupmees agga jättis tedda Jum-
 malaga ja sõitis omma teed. Sekord jäi kaupmees

kana tullematta ja ei annud ka ennesest ühtegi arr o. Jubba läks aastad kaks möda, agga temmast ei olnud ühtegi kuulda. Korraga tullid perremehhele maksud maksta, ja et ta omma rahha ei tahtnud võtta, siis võttis ta sedda rauda ja maksis sellega omma wölgo ärra, mötteldes: kes teab, kas kaupmees weel alles ellab ehk on jo furnud, ehk on temma sedda ka kogoni ärra unnustanud. Nisugguste möttetega trööstis perremees ennast.

Kaupmees ei olnud agga mitte furnud egga ka sedda rauda ärra unnustanud, waid omma ramatusse kirja pannud, kus linnas ja kelle aita raud olli mahha pandud. Wõime aia pärrast tulli kaupmees jälle senna linna, kus temma raud maas olli, ostis ommale süa ja aias tuttawa perremehhega ühhest ja teisest jutto.

Kui ta sai sõnud, tõusis ta ülles ja ütles wälja minnes, perremehhele: „Kule, wanna hea sõbber! nüüd ollen rauale kaupa sanud, lasse sedda rauda aidast wälja kanda, kummi ma jälle tullen, palka mulle üks, ehk ennam hobbosid, kes sedda rauda ühhe kaupmehhe jure weddawad, minna maksan hobbooste ja inimeste waewa.“

Perremehhe palge tõusis punna ja jäi wägga hädasäse, nenda et kaupmees sedda jubba immes panni ja küsis, mis tal wigga pididi ollema? „Ei ühtegi,“ kostis perremees, „agga mo meel on wägga pahha selle raua pärrast; hired on sedda puhtaks ärrasõnud, neid on ni paljo, et se üsna liig on ja keige ennam weel minno aitas, et ühtegi asja nende eest ei jowa ennam ärra hoida!“

„Kas hired minno rauda on ärra sõnud?“ küsis kaupmees naerdes, „sedda ei olle minna feigel omma ello aial weel mitte kuulnud egga näinud, et üks ellaw hing rauda sööb; agga ommeti on mul hea meel et nemmad mitte weel suremat kahjo ep olle teinud ja teid ennast ka ärra sõnud!“ Ja nenda andis temma perremehhele kät, ja jättis tedda Jummalaga, kui ep olleks ühkegi olnud, tellis ommale kolmandamaks päwaks roga, mil ütles ennast jälle taggasi tullewad ja läks ärra.

Kui kaupmees nenda ümber ulitsa nurga ärra läks, tulli selle perremehhe piisjute poeg temma wasto. Et nemmad jubba ammo teine teisega tuttawad ollid, siis küsis kaupmees, kas ta piddi tahtma temmaga pariks päwaks ühhe teise linna tulla, mis agga mõned pennikoormad kaugel olli, ja ütles et isja sedda ka jubba on lubbanud. Poisjute ei möttelnud kaua ja ütles kohhe: „jah!“ ja nenda läksid posti-hone, istusid wankri peäle ja sõitsid ärra. Kui teise linna said, wiis kaupmees sedda last ühhe hea trahteri peäle, pallus perremeesst lapse eest hoolt kanda ja ei ühhelegi ei ütelda, kelle laps se piddi ollema.

Kui poisjkenne öhtul toio ei tulnud ja aeg hiljaks läks, olli isjal pallaw lahti, sest ta ei teadnud kus ta poeg olli sanud. Jooksis keik linna läbbi, otsis isse ja lastis otsida, agga last ei olnud kuskil leida. Jäsa kuruwastus olli ütlematta suur; sest ta olli suurt warra kokko pannud ja piddi nüüd lapsest ilma jäma.

Kolmandamal päwal tulli raua-kaupmees jälle nenda kuida temma olli lubbanud, lõunat wõtma, ja perremees jooksis temma wasto ja küsis kas ta midagi arto poisjkesest on sanud? Temma olli last

jubba kolmat päwa otsinud, agga keif on ilma asjata olnud? Kaupmees kostis: „Minna ei tea teie poiašt ühtegi; agga nüüd tulleb mo mele, et siis, kui ma pari päwa eest siit ärra söitsin, näggin ma ulitsa peäl kui üks suur lind ennast ühhe poisikesse peäle mahha lastis, tedda künnte wahhele wöttis ja nenda omma koormaga ülles taewa alla ärra lendis. Wimaks olli agga weel kui nööpnöela=pea pilwede al nähha.“

„Se ei woi olla!“ hüdis perremees ja ka teised woõrad, kes senna ollid kokko tulnud, „kes sedda ial on enne kuulnud, et liinud siin maal lapsi ärra winud? Se ei woi olla!“ „Miks mitte,“ kostis raua=kaupmees ja watis tössiße näoga nende peäle, „siin maal ja liinäs jündiwad jo keif immelikud asjad; on ommeti teie liinna hired 2 tuhat naela rauda puhtaks ärra sõnnud, mis minna enne kusagil ei olle kuulnud ja pean ka uskuma tössi ollewad, kuidas teie isse tunnistate, armas perremees! Ja se olli ommeti üks suur lind!“

Siin sai perremees arro, mis kaupmees nende sanadega tahtis üttelda ja tunnistas omma patto ülles, et temma isse se kahhejalgne hiir olnud, kes sedda rauda nahka pannud ja maksis raua hinda kohhe täieste wälja. Kaupmees läks ja tõi ka poisikesi isja jure ja siis sai sõdud ja jodud, selle sure römo parrašt, mis ial parremat maiast leiti.

Parrašt sedda ei olle selle liinna hired mitte enam rauda sõnud, egga liinud lapsi ärra winud. Siin on jälle selgeste nähha, mis pühha firri meile ütleb: „Sinna ei pea mitte warrastama, walletama, petma ja sedda wisi woõra warraga ennast rikkaks teggema,

mis, kui sa sedda teed, sinnule wimats ikka suurt
süddame hädda ja wallo toob!

Wallelik, kes tahhab petta

Teist, se pettab ennast seal

Rus ta meel ei jõudnud tõtta,

Bubba pall on walmis teäl,

Et ta häddas häbbiga

Omma süüd saab tunnista. —

Hoia puhtast süddant, käed,

Siis on lahke sinno ello,

Siis sa leiad ellus hääd,

Karta polle häbbi, wallo:

Zummal on, kes läbbi näeb

Mis sa teed ehk mõtled siin.

Sea tö sull' heaks jääb,

Pahhast tulleb pörgo piin.

3. Kurb lest naene.

Adam olli rikkas ja ellas omma naese Lisoga wägga
hästi. Naabri Mart, kes tössine mees, olli Adama
keige truim ja armsam sõbber. Agga Adam jäi hai-
geks ja surri ärra. Liso olli nüüd wägga kurb, lei-
nas süddamest ja ei lastnud ennast trööstida, sest
temma ahhastus olli wägga suur. Kolmandamal
päwal pärrast matmist, olli Liso jälle kirrik=aedas ja
nuttis Adama haua peäl kumad silma pisjarad.
Naabri Mart, kes sedda olli tähhele pannud, tulli
temma jure ja ütles: „Kule, mo armas Liso! Mis
Zummal teeb, on hästi tehtud, ka meie peame ärra
surrema. Ärra kurwasta ennast ülle lia; agga, et
meie weel ellame ja ello peäle lodame, siis tahhaksin
hea melega sinno silma pisjarad ärra kuiwatada. Sa

tead jo, et minna õnsa Adama keige surem ja truim sõbber ollin, siis tahhaksin ka hea melega temma jälgede siise astuda, kas tahhad mind wasto wõtta?"

„Jah, armas Mart! sedda teeksin kül, agga kahhe päwa eest ollen ennest jubba ühhe teisele lubbanud ja nüüd ei woi ma ennam omma sanna taggasi wõtta!“

Innime on lihhalik,
Kawwal, pettis, wallelit,
Sedda moistab iggäiks,
Mardi lotus tühja läks!
Eiso nuttis, südda kiitfas,
Mardi süddant kangest piitfas.
Mardi meel kül olli pahha,
Langes hana peäle mahha,
Adamale kaebas hädda,
Adam agga ei kuulnud sedda!

4. Roddofäia kohkub Roddofäiaist.

Kirriko moisa kutsar Mart ja toa-tüdruk Marri ollid teine teisega läbbi rakinud, et tahtsid endid abbiellusse heita ja ollid siis teine teise wasto süddamest lahked. Mart olli tassane mees, agga Marri olli lusti-armastaja inimenne ja ei olnud sellega rahhul, et pühhapäwa õhtuti, kuida Mart sowis, pididi kois jäma, waid läks õhtuti, kui sakjad ollid maggama läinud, kõrtsso tantsima, mis Mardi meelt wägga kurwastas.

Se jalg-radda, kust möda otse kõrtsso mindi, läks keft kirri-aiast läbbi, mis tuttawa innimessele üks keif olli kust ta läbbi käis. Mart olli tedda jubba mitto forda selle pärrast pallunud, sedda rummalat

wiit mahha jätta, mis tüttarlapsele mitte auuks ei tulle; agga Marri ei holinud sest, waid läks süüski ifka omma teed.

Kui Marti südda ennam sedda ei woinud wälja kanda, — sest ta armastas Marrit wägga — rätis ta ühhel päwal omma süddame kurbtust toa poisile ülles ja ütles, et temma olla nõuks wõtnud, tänna õhtul walget riet ennese ümber panna ja kirrik-aeda haudade wahhele minna, enne kui Marri pidid kõrtsu minnema, ja tahta tedda seal kohhutada, lotes, ehk Marri jättab kõrtsu käimist mahha.

Toa = pois, kes naljakas mees, wahtis õhto järrele, millal Mart pidid minnema, wõttis ka walge ride ümber ja läks senna enne, kui Mart olli jõudnud ja tahtis Marriale nalja tehha ja tedda ennast esmalt kohhutada.

Kui Mart arwas, et Marril aeg tuli kõrtsu minna, läks ta tassakeste enne ärra, ei teadnud agga toa = poisist ühtegi, pahni walge linna ümber ja otas Marrit. Enne agga, kui Marri jõudis tulla, kulis temma haudade wahhel ragginat ja kui senna watis, näggi ta ühte, koolja modi walget kuddo, kaunist omma liggidal likuwad, sedda temma — wanna rahwa jutto järrele — tondiks ehk koddokäiaks piddas, ja nenda selle ülle ehmatas, et agga waewaga koio sai, haigeks jäi ja kolmandamal päwal — ärra surri! Marri näggi ka need kaks koddokäiad ja lippas tagasi koio. Nenda said Marri ja toapois Marti mõrtsukaks. Marri ei sanud ka ennam meest ja toapois naest, sest se nalli jäi nende süddame koormaks nende otsani!

Et Marri lusti armastas,
Sest Marti kangeft kurwastas.
Mart nuttis kava filma-weed,
Ja Marri tallas kõrtso=teed,
Et leiaks seal eht rikkamat,
Eht noremat, eht pristemat.
Mart ilma waewast lahti sai,
Ja Marri wannaks jälle jäi:
Ei leidnud ta siit ilma feest
Eiis ennam teist ni kallist meest,
Ei käinud ennam kõrtso=teed,
Waid nuttis kumad filma-weed!

5. Kes nähkes ei nä ja kuuldes ei mõista.

Uks teekäia, kes maalt pärrit, olli surest linnast koio pole minnemas. Tee peäl juhtus ühhe tallomehhega kokko ja se küsis, mis udist ka linna pool kuulda piddi ollema? „Ei ühtegi surest,“ kostis teekäia, „kui et ühte kurjateggiat sai ülles podud.“

„Kes teab,“ küsis tallomees, „mis temma siis pahha teinud?“ „Se kurri innimenne,“ kostis teemee, „olli minnewal talwel lund ahjus kuitwatanud ja rahwale sola eest ärramiinud.“ „Oh sinna hääbemma pettis!“ hüdis tallomees wihhaga, „sedda innimest olleks piddand ellawalt ärra põlletama, kes nisuggust pettust teeb!“ Wenda läksid teine omma ja teine omma teed; agga tallomees mõtles kava selle pahha töö peäle ja arwas sedda trahwi paljo kerge ollewad.

Hoidke selle eest, et nisuggune kange mees kohto-

mehhetsk ei sa, se wöttats paljo kängeminne trahwida,
kui sü wäärt on.

Oh! se on küll rummal ja halle
Kui innime ei tunne, mis tössi ehk walle,
Sest rummal ta on ja rummalats jääb,
Ei sa sest arro, mis kuleb ehk näab.
Ta meel on finni, ei sa sest arro,
Waid ussub, et kirp ni suur on kui karro.
Ni lerge on ka ta usk ja mötte,
Et wiskab sedda, kas ka türlaste kätte!
Ta maggab siis käies jo tuimduuse und
Ja kedab ka sola ja kuuwatab lund.

6. Kartlik kosja.

Wannematte tahtmissse järrele piddi poeg kosja
minnema, agga kartis wägga abbiellusse heita. Jõsa
trööstis tedda ja arwas, et seäl jures ühtegi karta
ei olle ja ütles: „Boiake! wata mind, efs minna
ka naest ei wötnud?“

„Jah!“ kostis poeg, „sinna wötsid küll minno
emina naeseks, agga minna pean ühhe hopis woõra
ommale naeseks wõtma!“

Menda arg on meeste suggo,
Kuida praego kuulda saine;
Kaske on küll meeste luggo,
Mis me' selle wasto woime:
Mees on lodud koormat kandma,
Omna õigust ärraandma,
Üsna wõnno woõra kätte,
Kät ei panne fegi ette!

7. Raswa maius.

Uhes piisukeses linnas Saksamaal, elas nisuggune mees, kes arstidele abbiis olli, kui kegi enneaegse surma sai, olgo nüüd uppunud, wina surmud ehk muul wisil otsa sanud, temma pididi neid ülles leikama.

Temma maia teises otsas, ollid mõnned soldati naesed korteris. Perremees olli tähhele pannud, et igga kord, kui naesed kaapstaid keetsid, nende kaapstad ifka hästi raswased ollid ja temma raswa-rullide küljest, mis temmal toa lae peäl kattukse al rippusid, olli ifka tük ärra leigatud. Dmmeti ei teädnud ta selgeste, kes se pahhateggia olli olnud.

Kui jälle se pääw tulli, et naesed pididid kaapstaid keetma, läks perremees sallamahti ülles, pettis ennast warjule ja piddas wahti. Mitte kaua ei ootnud temma, kui naene ka ülles tulli, nugga käes, leikas raswa küljest tükki mahha, läks tassakeste ärra ja panni katla. Olli leem walmis; siis läksid söma.

Kui nad tük aega ollid sõnud, astus perremees nende tuppa ja küssis ühte ja teist; wimaks watis ka leme peäle ja ütles: „Di naesed! teie leem on õige raswane?“ Naesed kostsid, et nemmad lihhunikko käest raswa ostnud. Perremees ütles jälle: „Se ei woi olla, et teie raswa ollete ostnud; minna ollen tähhele pannud, et igga kord, kui teie kaapstaid kedate, minno raswa-rullide küljest, mis mul üllewel kattukse al rippuswad, tük saab ärra leigatud. — Ta ei annud sest ühtegi märko, mis temma isse olli näinud — ka ei käi seal muud woõrast, kui teie. Baljuks ma omma sabaste peäle tarwitan? Ülleüldse ei olle mul sest suurt kahjo, sest ma saan sedda jo kergeste jälle;

se ei olnud ka sea-rasw. Waatke, igga kord, kui furnuid ülles leikan ja üks paks inimenne juhtub, wöttan raswad wälja. Mis kasso on sest, kui se muldas ärra mäddaneb? Ja need on need raswa rullid, mis mul kattukse al rippuwad.

Ni pea, kui naesed sedda kuulsid, et nemmad innimesse raswa mõnne aia ollid sõnud, hakkasid keit ühhest suust oksendama nenda, et tunnamuldsed kaaps-tad wälja tullid ja mitto päwa weel tagga järrele.

Sest päwast sadik ei leigatud mitte ennam raswa küljest ja perremees olli rõmus, et wargus ilma tülita mahha jäi. Ta pidas sedda enneses ja naeris neid fallaja, sest se olli siiski sea-rasw; furno innimesse raswa temmal foggoni ei olnud.

Naesed püüdsid woõra warra,

Maggus pettis agga maijad ärra.

Enne kiitsid, kui nad sõid,

Mis nad warg'sel wiisil töid,

Raswa küljest leif'sid mahha

Arwates, ei te se pahha:

Kes ka sedda teab eh! näab

Meie teada üksi jääb!

Agga, kui nad arro said,

Mis nad maggufaste sõid,

Seitsid uut ja wanna seest,

Soitsid endid raswa eest!

Nenda käinud warga käsji,

Olli isfegi ka asji!

S. Kuida töö, nenda palk.

Herra satis teomeest koormaga liina ja praua andis kolm tappetud anne liggi, et nähha saaks, mis hinda sel aastal liinas woib sada.

Mees läks koormaga minnema ja kui ta mõnned pennikoormad metsa teed olli eddasi läinud, leidis ta, et kaks neist tappetud annedest olli ärra kaddunud. Mis seäl olli tehha? Mis kaddunud, se olli kaddunud! taggasi ta ei tahtnud minna. Nenda läks temma omma koormaga linna, panni koormat mahha, müüs selle ühhe anne ärra ja sai 35 koppikad hõbbe.

Linnast taggasi tulles, kulas temma terrawaste järrele, kas kegi need kaks anne olli leidnud. Wimaks sai ta arro, et üks öiete kehwa lest naene neid tee peält olli leidnud, siin ja seäl neist rätinud, agga pärriat ei olle leidnud, ja neid siis omma wie lapsega ärra sõnud.

Mees läks kohhe tormiga senna, murdis ja kägistas naest armutumal wiisil ja jündis tedda nende kahhe anne eest, 2 rubla maksma. Et naesel agga mitte 2 koppikad ei olnud, weel wähhem 2 rubla, siis wõttis mees tedda wäggise liggi ja wiis ennesega moisa ja ei holineud sest, et wiis nõdra last järrele nutma jäid.

Moisa tulles, astus herra ette ja rätis omma luggo ülles, kuidas temma linna minnes, kaks anne kaotamid, se naene neid tee peält leidnud, ja omma lastega ärra sõnud, ja et temma ommeti igga anne eest ühhe rubla hõbbe keelmatta olleks sanud, ja panni ta ühhe rubla tükki laua peäle herra ette, mis selle ühhe anne eest ütles sanud ollewad.

Herra moistis kohhe et mehhel tiggendus süddames olli, ja satis tedda linnast todud asjo sisse kandma. Selle aia sees piätis herra need 2 rubla hõbbe naese peuse ja kästis mehhele sanna lausumatta need anned ärra maksta. Nenda sai naene jälle koio minna.

Pärast, kui keif asjad ollid sisse kantud ja herra mehhega arro piddas, tullid ka need kolm anne ette. Herra küsis nüüd, kas temma töeste terve rubla selle ühhe anne eest olli sanud, ja sedda hinda ka nende kaddunud annede eest olleks lootnud sada? Mees löi wasto rindo ja ütles, et kui temmal 50 anne olleks liggi olnud, temma ka 50 rubla herrale olleks tonud.

Monne päwa pärast lastis praua 50 anne tappa ja müümisele puhastada. Kui keif walmis ollid, kutsuti sesamma mees jälle moisa ja herra ütles: „Kule Jürri! Sinna olled mulle ifka üks autwäärt mees kauplema olnud, saad igga anne eest ühhe rubla hõbbekat. Siin on nüüd jälle 50 anne ja nende eest tood ja mulle 50 rubla, nenda kuida sinna selle waese lesje naese käest wõtjid. Sa tead, et ma katwalust ja üllekohhut ei falli, kelmi trahwin ma tuggewaste!“

Mees ei tahtnud wallelik olla ja tahtis ka omma nahka hoida, läks koio, pistis rahha tasko ja sõitis annedega linna, müüs ärra 30 koppika tük, sai sedda wisi 15 rubla, tulli moisa ja panni 50 rubla laua peäle herra ette. Herra wöttis neist 50. rublast omma 15 rubla mahha ja need 35 rubla, mis mees rohkemalt maksis, sai se waene lest naene omma kurwastusse tasjumisjeks, mis mees tedda olli pinanud.

Mees läks koio ja rätis omma luggo naese ja lastele ja ütles: „Waatke nüüd, mis kahjo ahnus ja üllekohhus teeb! 15 rubla ollen ma linnas sanud ja 50 rubla maksnud; mo ommad wiitjad pekswad mind!“

Nenda juhtuvad mitto üllekohto teggiad seäl timpo, kus nemmad suurt kasjo lootwad. Kui illemaid et olleks, kes rahwa seas õigust illes ei peaks, kül rahwas isse omma suggo nülgeksid ja risuksid, agga et nemmad isse omma nahha silumist wägga kartwad, siis jääb ni mönni kurjus ja kiusamine järrele ja teggematta.

Kes waesid Ma peäl niilgewad,
Need taewa peäle sülgewad,
Neid nuhtleb Jummal jubba siin,
Ja pärrast waewab pörgo = piin!
Kell' agga arm on süddames
Ja head teeb, kus igganes
Woib tehha head mailma peäl,
Sell' õn ja rõõm on siin ja seäl.
Sest waest ja rikkast panni ka,
Suur Jummal Ma peäl' ellama,
Et teine aitaks ikka teist,
Siis Jummalal on rõõm neist!

9. Wallest ja ebbansust.

Wts walle = prohwet teggi Amerikamaal laggeda wälja peäl kanget jutlust, kus ka wägga paljo rahwast ollid tokko tulnud, ja maenitses rahwast, et wiimne pääw Jürri = ku 23. päwal 1843 aastal piddi tullesma, ja et rahwas enne ka temma peäle piddid mötlemä ja temmale rohkestä andid toma. Kui jutlus walmis olli, läks iggamees silmi pühkides ja kurwa süddamega koio, kohendasid ommad asjad ja wiisid ommad annid rohkestä. Ni nimetud pääw läks rahhoga möda, agga jutlusse kuuljad ja uskujad jäid sest üsna waid.

Mitapärast? Noh! sellepärast, et nemmad kõrbe
läinud pilli-roga waatma, mis tulest kõigutakse ja
wallat uskuma, mis Jummal üstord on omma tead-
misele alla warjule pannud; agga ollid ärtamud ja
tundsid häbbi.

Walle-ustujaid on ka meie mail küllalt weel.
Tulge ja kuulge, ma rāgin teile kentsakat, agga tōs-
sist jutto.

Talwel 1863, tullid 4 karro-tantsitajad ja käisid
möda küllasid ja perresid, pakkusid lomade õnne ja
figgidust. Mis teie arwate, kas sündis sedda uskuda?
Usti jah! Et kül mitte keik, agga ommeti mitto ja
mitto perremeest ja perrenaest lastsid karrud omma
lomade lautade sisse weddada, kus karro-tantsitajad
ommad tembud teggid ja karro roja haisoga nende
lauta õnne panni, mis eest mõnni 2 ja 3 rubla
maksis. Kellel umbest rahha koddo ei olnud, laenas
teise käest, ehk andis kindaid, sukki ehk muud riet ja
asja, et õnne-andjaid rahhule jätta. Kellel ühtegi
maksota et olnud, sellele ei antud ka õnne ja se waene
jāi kurwaks.

Oh kui suur on weel rahwa rummalus! Sest
neil õnne nõudjattel on keigil Piibli-ramat koddo, kus
sisse on illes pandud: „So seest ei pea leitama ei
õnneandjaid egga wallowõtjaid;“ agga rummalus ja
pimmedus kattab rahwa süddamed ja silmad, et nem-
mad nähhes ei näe ja kuuldes ei moista! Sedda,
mis temma kohhe omma tahtmisele järrele Jummal
käest ei ja, sedda nõuab temma karrotantsitaja käest!
Kas nijuggune innimenne ei teota omma usko, Jum-
mala heldust ja Temma seadust taewa al? Karro
on lodud pahha teggema, agga mitte õnne andma.

Kes ial ilmas sedda näinud
 Et karrud, hundid, rebbaseid
 Ja lullid Ma peäl head teinud,
 Eh' aitnud neid, kes többised?
 Eks tunta, mis on nende wiis,
 Neil filmad lohhe põllewad,
 Kes nende küsi sattub siis,
 Seäl nahka mahha niilgiwad,
 Ja söwad lihha, kondid ka,
 Et woiksid lenda, lippata:
 Ei parremat ta moista siis,
 Se on ta lodud, seätud wiis.

Koh wata rummal! usju weel,
 Ma ilma rahwa kawalust,
 Kui lolliks peab sind petja keel,
 Ja wörgutab so rummalust;
 Sa teotad jo omma au
 Ja maksad rahha peälegi,
 Sest tühhi teit on sinno nõu,
 Ei kasso sa sest ühtegi;
 Sa tead jo, mis karro teeb,
 Kui kätte saab, sind ärra sööb!
 Kui sa ta kõhhus maggad seäl,
 Kas on sull õn weel ilma peäl?

10. Lahja leem.

Mis sullane, kes lahjast wedsisest leimest olli ärra
 tüddinud, köitid tuggewat nõri leme waagna külge ja
 weddas sedda omma järrel, kunni kõgi jure. Perre-
 naene, kes sedda näggi, küsis, mis se pidid tähhen-
 dama? Sullane kostis: „Minna ollen ikka näinud,
 et pimmedal eestweddaja on kui tahhab eddasi miina;
 et se leem nenda lahja ja pimme on, et temmal

mitte ühtegi silma ei olle, siis teen temmaga nenda kui eestveddaja pimmedaga.

Berrenaeme sai sest arro, mis sullane sellega tahtis tähendada ja panni rohkem raswa ja jahho leme sisse, ja nenda tullid lemele filmad pähhä.

Berrenaesed! kuulge siis,
 Kuida olnud sille wiis:
 Paljast weest ta keetnud leent;
 Sest, kui wessi hästi leend,
 Pannud sisse wähhä jahho,
 Et ta ei saaks paljo lahjo:
 Sse söi ta woid ja met,
 Sullane sai kenud wet!

11. Naljateggust tulleb häbbi.

Uts wanna hal Judamees ja temma illus tüttar söitsid auro-wankri peäl teise liina. Müüd juhtus agga nenda, et juut omma tütreaga tahhe nore kaupmehhe wahhele juhtus istuma. Teine neist noordest mehhist tahtis judi tütrele nalja teha, mis wanna juut agga temma silmist ärra näggi. Noormees mötles: „Kui öhtul pimmedaks lähhäb, kül siis korra muusso saan; sest se judi tüttar olli wägga illus.

Auro-wanker jõudis ösel pimmedas jämamaia ette ja noormees kargas tüdrukko kaela pimmedas kinni ja andis suud. Kas andis? Ei! Wanna juut kes temma mötled moistis, pistis pea ette ja noormees andis temmale suud! Juut piddas nooremehhe kaelas kinni, kui olleks tüttar sedda teinud ni kaua, kui tuld todi ja teised reisiad wälja astusid ja keit sedda tullewalgusel näggid. Oh sedda naero, mis se noormees pidid kannatama ei woi ütski kirja panna!

Moremehhe rönömötte,
Jookkis wanna Judi kätte,
Kes ta mötted ette näggi,
Sest ta sedda nalja teggi:
Minne petta Judi silma,
Judi tütrest jäi ta ilma;
Issa olli tütrele abbiks,
Sest se temp sai kaupmehhe häbbiks!

12. Lesje kurvastus.

Uks noor ja rikkas lest naene nuttis ööd ja päwad omma õnisa mehhe hana peäl, kes tedda ni warra olli lesjeks jätnud, kumad silmapissarad. Sullane Hans trööstis tedda ja ütles: „Kule Marri! ärra te patto, et sa ni paljo nuttad; Summal on sinno meest aialikkust ellust omma jure kutsunud ja kui sa Lemma pühha tahtmisje wasto panned, siis sadab Lemma sinno õnnist meest, sinno trahwiks, sulle jälle taggasi! Waat siis, katso kump parrem on! — Marri kohlus ja jättis nutto sestammast tunnist.

Et Marri tändis iggawust,

Se teggi mele seggadust,

Sest ööd ja päwad nuttis siis,

Kui saggest naeste rahwa wiis,

Kes lotusfes on kurwal teel

Ja kassipiddi mõtleb weel.

Hans agga ostas pahhuta

Ja halledusfes kohluta,

Mis hauast kutsuks wannatmeest,

Kes lüklaks ne ärra eest;

Müüd laddus kurbdus seddamaid,

Ja Marri jäi nuttust waid.

13. Eddewus.

Trino olli kaugele küllasest wamma suggulaste jure pulma kutsutud. Kui senna sai ja keifi olli terretanud, siis küsis wimaks perrenaese käest, kelle se „immeteggo loom“ pididi ollema, kes ahjo tagga istub? „Se on minno tüttar,“ kostis perrenaene. „Oh sa kallis aeg!“ hüdis Trino, „se on jo üks illus ja armas laps!“

Kel ilma peäl on tiggemeel,
 Sell' hoopit, halp ja libbe-keel,
 Et teise silmas pinda näeb,
 Ja pall ta omma silma jääb!
 Ta arwab nenda tewad head,
 Kui leiab kohhe teise wead,
 Ja temma omma eddewus,
 On keifide ees runmalus!

14. Emma kurwastus.

Wiimsel sõa ajal olli üks tüttarlaps Brantsusse soldatiga käima peäle sanud ja pididi pea mahha sama. Kurwa melega ütles ühhel päwal omma emmale: „Mis mind keige ennam kurwastab, mo armas emma, on se, et se waene laps, kui ta ilma sünnib, mitte meie keelt ei moista, waid paljast Brantsusse keelt rägib!“

Üks umb-keel olli odata
 Ja pärrast illes kaswata;
 Se waewas kawa emma meelt,
 Et laps ei moista temma keelt,
 Sest tahtis emma holega
 Ka Brantsusse-keelt õppida,
 Et keigeks ommaks ello-a'ats,
 Ka lapse kelest arro saaks!

15. Koerde pea-rahha.

Ühhes linnas, Saksamaal, makseti igga koera eest aastas üks taler pea-rahha. Üks koddanik, kelle koer ärra surri, läks omma maia nurga peäle ja aukus seäl koera wiisil jubba tüü aega. Stahtwas koggus temma ümber, kes tedda kui immet waatsid. Wimaks tulli linna kohtowannem senna ja kästis tedda wait jäda ja küsüs, miks temma koera wiisil augub? Koddanik kostis: „Et minno koer, kelle eest ma ühhe talevi aastta peäle ollen maksnud, emme aastat ärra surri, siis tahtsin sedda aega täis aukuda.“

Selle saksa linna sees,

Aukus koera wiisil mees;

Et ta wägga sitte olli,

Seft siis se ta mele tulli

Et ta maks'tud aia eest,

Mill' tal polnud koerufest,

Aukuda weel tahtis siis

Nega täis, kui koera wiis.

Üllemeelese teggo läbbi,

Teiste ees taal tehti häbbi:

Pakkuti seäl koera-söki,

Anti mõnni jadda löki

Alla ändro fondi pihta,

Nenda, kui saaks saunas wihta! —

Koera heäl ja kiska laddus,

Mees kui jännes, loio laddus.

16. Tubbaka suitsetamisest.

Wannal aial ei suitsetanud meie Europamaal wannadki mehhed tubbakast; agga meie aial on teine

Iugoo. On nissa, suust wõdetud, siis on piip ja tubbakas kohhe jälle suus, mis mehhe süddant kõrwaks peab teggema.

Saksamaal, Brandenburgi riiis, Wrideriki Willema wallitsusje aial sai tubbakas keigeesmalt Europamale tuttawaks. Teinmast ei petud wannal aial ühtegi. Üksi agga soja made mehhed, teiste mailma jäggudes, prufisid tedda. Öppetajad maenitjesid rahwast pibo suitsetamisse eest, kui pörgo tulle eest, ennast hoida.

Üks Morama must mees, kes selle ülleweel nimmetud wüürsti tenistusjes olli, olli ütstord omma wüürstiga jahhi peäl ja pakkus ühhe tallomehhele pibo tubbakast. „Ei armolinne ja aulinne turrat!“ kostis tallomees allandlikkult, „minna ei sö mitte tuld!“ Ni teadmatta olli sel aial Europa rahwale piip ja tubbakas.

Et Morama mees musta nahhaga olli ja pipo suitsetas, ja tallomees enne kumbagi ei olnud näinud, siis ei teadnud temma tedda ta kartusje pärrast muuks nimmetada ja arwas, kuidas firrikus olli kuulnud, wanna pahharetti emese ees ollewad.

Tulleks nüüd se tallomees,
Wataks, kuidas ilma fees
Tubbakast saab prugitud,
Rahha rängast kullutud:
Esmalt wõtwad pipo jua,
Pärrast moffas ärrasüa,
Ja mis sealt weel ülle jääb,
Minnasje siis wimaks läüb.

17. Matmisse rõõm.

Üks naesterahwas, kelle abbitasa mahha maeti, läts ta ühhes teistega kirrik=aeda, ja kui ta neid paljo sadikuid näggi, tundis sest suurt süddame rõmo ja ütles löbbusa heälega: „Oh kui hea meel olleks minno õnsat mehhel, kui ta neid hulga sadikuid omma kirsto järrel nääks! Temma armastas itka sedda, kui koolja kirsto järrel paljo sadikuid käisid.

Ma=rahwal ei olle suurt sadikutte pruiki matmisse aia pole, waid peawad sedda ebbausso wisil häbbits, isseärtanis naesterahwas. Kui keddagi surreb ja tedda mahha maetakse, siis istuwad mõnned joobnud mehhed kahte ratsa kirsto kane peäle ja kihhutawad tuhhat nelja kirriko jure, seäl nisammo sure ruttoga koolja aeda, kirst lastakse käckastaela hauda, muld rogitakse peäle ja siis on keit leinaminne ja kurbdus ühhe korraga walmis!

Et selle kange sõido ja kihhutamisse läbbi mitme surno pea=lu ja teggomood saab ärra härwituid, ei woi kegi walleks aiada; olgo siis, kui temma nisuggust asja ep olleks näinud. Et koolja sest küt ennam ei tea, siiski tulles jällestus peäle, selle asja peäle mõteldes, et pahhad innimesed nenda armoto surno kehaga ümber käiwad. Kas on seäl weel wenna armastust tunda? Ja sedda teeb keit rummalus ja joobnud Pea. Omma surmiid weiksid ja hobbusid wiitwad nad paljo tassaminne auko.

Kui rummal on weel se ma=ilm,

Ja rahwa südda hirmus külm,

Ei mötle et ta isse ka

Saab hauda pandud maggama.

18. Piggimesse armastus.

Uts juut ja rištiinnimenne ellasid ühhes toas teine teisega wenna wisil, ja ei olnud ial nende wahhel usso egga mu asja pärrast waidlemist, waid ellasid nenda, kuida igga õige inimesse kohhus on, rahho sees.

Nüüd juhtus agga et juut sure wõlla sisse sattus, mis temma ei jõudnud maksta ja tedda pididi wangitorni heidetama; agga söbber Hans aitas tedda, maksis temma wõllad wälja ja andis weel ni paljo peälegi, et juut woiß jälle ueste ellama hakkata. Nenda ellasid nemmad kaua aega, kui kaks lihhasi wenda.

Hans agga jäi wimaks kiddewaks, ei jõudnud ennam surest sisse tenida, ja wannadus waewas omma korra nenda, et temma isse, naene ja 11 last jubba nalga tundsid! Hans tahtis jubba maia ärra müa, sest et temmal olli maia peäl kolm sadda rubla wõlgo, mis temma muul wisil ei olleks jõudnud ärra maksta. Murre panni tedda haige wodi peäle, kus temma ka surri. Juut olli ka jubba ammo teiste linnade sisse kauplemä läinud, ja Hanso naene ja lapsed said sure kitsiko sisse.

Hanso maia-paberid ollid ühhe rikka kaupmehhe käes pandiks, kelle käest need 300 rubla ollid laenatud, ja se himmustas sedda maia ihho ja hinge polest ommale sada, agga ni alwalt, kui ial woimalik. Sepärrast tungis kaupmees kohto läbbi selle lesse naese peäle, et se need 300 rubla kohhe peats ärra maksta. Kui naene sedda ei jõudnud, siis käis temma kohto peäle, et se maia pididi oksjoni wisil arwalikkult ärra müdud sama, kus kaupmees siis umbest ni paljo olleks pakkunud, kui temmale sada olli.

Kohhus, kes iggäühhele temma omma peab kätte saatma, andis seitungide sees iggale pole laialt teada, et se suur maia keige temma platsiga saab sel ja sel päwal oksjoni wisil wõlla tasumisjeks ärra müüd.

Kui se pääw tulli, millal oksjoon pididi ollema, siis tullid ka mitto ostjad senna kofko, ja nende hulkas ka se wanna söbber — juut.

Kohhus pakkus seaduse järrele maia wälja, ja se wõllanõudja pakkus kohhe esimesjeks 100, agga wanna juut 300. Üks kolmas pakkus 400 ja juut 500. Kaupmees pakkus 550, juut kohhe 1050 rubla. Nüüd tõmbas kaupmees juti kõrwale ja ütles: „Stule Smuel! miks parrast pakkud sinna ni paljo? Ma tahhan sedda maia platsi, keige rohho-aiaga ommale sada, mis ma ammo ollen sowinud: ärra pakko ja enam, siis annan sulle sadda rubla!“

Juut kostis: „Kuidas woin ma ühte waest leste naest, kelle 11 nõdra last nälja parrast kissewadawad, risuda ja nende häddast kasso nõuda?“

Nenda hüdis kohtowannem: „1050 rubla on pakkutud, kes pakkub rohkem?“

Kaupmees hüdis: „1100!“

Juut jälle: „2050.“

Üks kolmas pakkus 2201.

Juut 3 tuhat täis.

Kaupmees pakkus 3500; juut 3600 ja nenda läfsid nemmad pakkudes ebdasi, kunni juut 6 tuhat rubla täis panni.

Seäl löi kaupmees ennast taggasi ja ütles judile: „Sinna olled ennast petnud! se maia ei olle enam wäärt, mis kasso sul nüüd enam on?“

Ja nenda lödi kaup finni, maia olli judi parralt.

Juut astus nüüd ette ja panni need 6 tuhat rubla laua peäle, tõmbas omma habbeme läbbi peo ja ütles: „Se maia on nüüd keige omma platsiga uinno?“

wõtke need 3 sadda rubla, mis selle rikka

kaupmehhe käest selle maia peäl wölgo on, neist 6 tuh-
handest mahha, et selle maia peäl ennam wölga ei
olle, ja andke need ülle jädawad 5700 rubla Hanso
lesse naese ja lastele. Peäle sedda rahha jättan minna
ka sedda maia temmale pärriseks, nenda kuida se ennegi
temma omma on olnud: Omnis Hans aitas mind siis,
kui mul kitsas kä olli ja nüüd aitan minna temma
naest ja lapsi jälle; sest meie kohhus on lesse naese ja
waeste laste cest, kui ka teitide häddaliste cest, murret
kanda, kui meie nõu agga ialgi selle peäle hakkab!!

Kaupmees pühkis omma 3 jadda rubla taško ja
läks pahha mele ja häbbiga ärra. Agga wannal
judil ja feigel teistel, kes seäl jures ollid, tullid römo
pišarad filmi, et üks waene lest korraga sai aidetud.
Mis römo se naene ja need lapsed tunda said, ei jõua
minno sulg ülles panna, egga luggeja ärra arwata,
waid agga tunda ja maitsta!

Hans olli helde lihhas, luust,

Ka Judi südda polnud puust,

Mis head sai ta Hanso käest,

Se tassus temma wägga hääst! —

Ka nende seas on heldet meelt,

Ja neid, kes lah'wad wigelt teelt

Ei sünni laita ial teist,

Sest mõnni lord ka näme neist,

Kui feige ilma rahwa wiis,

On judid nenda sammo siis. —

Noh, luggeja! mis arwad siis,

Kas se ei olnud meeste wiis?

Kes on nüüd risti rahwa seas,

Kell' parrem südda, mõtte peas,

Et temma rohkem heldeks jääb,

Kui praego alba juti nääd?!

19. Süddame hädda ja süddame rõõm.

Ühhel sõa aial, Tonau jõe liggidal, ollid mõnned Sakama soldatid surest wäejäggudest ärra lahtumid ja käisid mitmed Ma-nurgad läbbi, kust middagi piddid kätte sama. Et nemmad nüüd keddagi ei pallunud, waid agga isse wötsid kust leidsid, siis olli keit se Ma rahwas hädda ja hirno täis.

Üks rikkas mölder, kes seäl liggidal ellas, olli wägga murres nende pärrast ja panni igga õhto enne kui maggama läks, ommad ukseid lukkude ja telgedega finni. Ühhel õhtuk, kui ta jälle keit olli finni pannud ja ennast wodi heitnud, pörrutati korraga waljuste ukse tagga. Mölder olli kahhes mõttes, mis ta piddi teggema, kas sisse lastma, woi mitte? Ommeti panni ta esmalt omma rahha riete laeka, läks siis ja teggi ukse lahti. Ukse tagga seisis üks wiggane soldat, kelle jalg selsammal päwal lahkingis olli hamatud, ja weel hirmsaste werd jooksis, pallus õ-maia ning nartsjo, et omma hawa finni sidduda, mis mölder ja temma naene hea melega teggid, ja peälegi weel temmale süa andsid ja pehme asfeme peäle maggama pannid.

Kui nemmad nüüd keit jubba hingasid, pörrutati jälle püssi-laega kowwaste wasto ust. Haige soldat tõusis ülles ja watas läbbi akna ja näggi seält, et suur toug soldatid ukse tagga seisid, ta lükkas akna lahti ja hüdis kolleda heäleaga et piddid omma teed minnema, sest et ütles peälifko seäl haige ollewad, kes siis ka kohhe kaddusid.

Soldat teadis agga ka, et weel mitto suurt salko sõa wägge sedda teed piddid järrele tulles, kus

temma nõu enam ei jõuaks waasto panna, kargas korraga maast üles, läks weskki sisse, kiskus mõnmed jahho-kottid lahti, pillas jahho seie ja tenna mahha ja ka õue ukse ette, tulli jälle tuppä, kiskus rided wõdist wälja, pillas õlled möda tubba laiale, leikas ühhe padja lahti, puistas ehmed tuppä ja õue ukse ette laiale nenda, et keik maia ellaminne seggaminne näitis ollewad. Tulli jälle tuppä, watis kurwa näoga ennese ümber, wõttis püssi kätte, panni rohto panni peäle, astas möldri wõdi ette, seadis püssi otša möldri rinna waasto ja hüdis: „Rahha!“ Wõttis möldri tass-uri seina peält ja hüdis jälle: „Rahha! rahha! muido teen sulle kohhe surma!“ Mõlder wabbandas ennast mitme sannadega, et temmal kognuni rahha ei olle, agga kui soldat temma ellule filmapilk lubbas otša tehha, siis tõi mölder ommeti kaks kottikest hõbbe-rahhaga wälja. „Weel! weel!“ hüdis soldat, „muido tappan teid keik ärra ja sütan teie maia põllema!“ Selle peäle tõi mölder weel ühhe kottikesse kuld rahhaga ja temma naese kaela-rahhad ja weel muud kuld ja hõbbe sõlled ja lusikad, mis soldat keik omma pauna panni, Jummalaga jättis ja ärra läks.

Sannalausumatta waatsid mölder ja temma naene teine teise otša, ja nende filmist keris halleduusse filmawessi wälja, et keik nende warra, mis nemmad sure waetwaga ollid forjanud, olli ärra läinud. Kui nad alles rakisid ja nutsid, kuulsid mitto heält ja müddinat õues ukse ees, ja korraga tulli tubba sõamehhi täis! Agga kui nad ümber waatsid ja näggid keik maia ellamist laiale pillatud ollewad, meest ja naest nutwad, arwasid siis, et keik enne neid olli ärra risitud ja läksid omma teed. Selle järrele tulli teine tõug ja

kui need seddasamma näggid, et keif olli ärra häwvi-
tud, läksid ka ärra, ja nenda turis se keige ö läbbi
kunni teise päwa löunani, et söa wäggi jalk jalgo
järele möldri maiast möda läks ja mölder omma
naesega paljo hädda piddid kannatama.

Kolmandama päwa hommikul, enne päwa töuso,
kui mölder omma naesega alles maggasid, pörrutati
jälle tuggewaste wasto ust. Sure wärristussega teggi
mölder ukse lahti, agga kuida ehmataš temma, kui ta
selle wiggase soldati jälle omma ees näggi, kes tedda
nenda paljaks olli risunud ja temma arwates, ehk weel
risuma tulli. „Rutto! rutto!“ hüdis soldat, kargas
möldri kätte finni ja wiis tedda tuppä. Tuppä astu-
des näggi tedda möldri naene ja karjus sure heälega
hirnaste kartusse pärrast.

„Ärra karjo, ja nurjato loom!“ hüdis soldat ja
wiiskas omma pauna mahha, wöttis rahha, keif kuld
ja hōbbe asjad wälja ja andis nende kätte ja ütles:
„Siin on keif teie asši ja warra, mis ma armastusse
pärrast teie wasto teie käest wäggise ärra wöttin,
sest et teie mulle head teggite ja minno hatwad finni
siddusite, muido olleksin ma kuiwaks jooksnud. Olleks
se hōbbe ja kuld teie omma käes olnud, siis olleksid
ka teised söamehed teie omma käest sedda wälja sun-
dinud, agga nüüd ei olnud teil neile ühtegi anda ja
sedda wiisi on nüüd teie omma jälle teie käes. Minna
tahtsin teile agga näidata, et söamees woib ka tanno-
lik ja armolinne olla; sest teie ei olleks omma rahha
ja warra töeste mitte minno kätte hoida annud, se-
pärrast piddin ma wäggise sedda teie käest wötma, et
teile head tehha!“

„Jäge nüüd Jummalaga! minnul ei olle enam aega, sest minno rügement on jüt 4 pennikoormad kaugele ärra, kust ma taggasi tullin teile teie omma kätte toma. Mul on tarwis holega astuda, et jälle fenna saan.“

Mölder ja temma naene ollid üllewägga röömsad ja pallusid tedda, et ta pididi ühhe osja sest rahhast ommale wõtma kingitusseks, agga soldat kostis: „Mitte koppikat! Teie ei küsšinud minno käest hinda, kui teie minno hawa siddusite. Heateggo ei ja mitte rahha eest, waid armastusse pärrast tehtud; ellage terwest!“ ja nenda läks temma ärra.

Armas luggeja! mötle ja küsi nüüd isseeneses, kui palju on nisuggusi ausaid mehhi taewa al? Oh! kui keik nenda mõtleksid ja teeksid, kui se soldat teinud, küll olleks siis Ma peäl hea ello. Agga meie seas ligub wargus, pettus, ahnus, liigjominne ja mitto teist roppo ja rummalat ello-wisi, mis ei sünni nimmetada, ja kanname ommeti keik ühte wisi ristinnimesse nimme!

Et mölder olli armulik,

Ja siddus haige hawad

Siis olli soldat tännalik,

Ja satis rõmo päwad.

Ta kurwastas küll enne ka

Ja näitas sõa mahti,

Et risuja ei olnud ta,

Siis peästis häddast lahti:

Et sedda, mis ta wõtnud teäl,

Tõi isse jälle kätte seal!

20. Tännamatta koggokond, ehk wõõ- ra usso heldus.

Uks kohtomees, kes ommas koggokondas 24 aastad kohtomees olli olnud ja wägga õigusse peäle waatnud, sai sepärrast ka 8 korda järristitko koggokonna polest kohtomehheks wallitsetud.

Ühhel poutsel aial sattus temma sure willetsusse sisse, sest põld olli wähe kaswanud ja mis temma ka põllo peält sai, põlles keige rehhega ärra. Hädda läks wimaks ni sureks, et omma pu=maad tahtis ärra müa, kui ta omma lastega tahtis ellusse jada. Enne agga, kui maid müma hakkas, pallus ta omma koggokonna liikmid, et need tedda piddid iggamees, ülle hulga aitama, laenama, kummi temma poeg kolist wälja tulleb, rahha tenib, ja sedda keik jälle tännoga taggasi maksab.

Et nemmad temmaga kül rahhul ja nendega ühhe ussolinne olli, siiski ei aitnud nemmad tedda ommeti mitte, waid jäid külmaks ja tuimaks temma wasto, kuidas se tännamatta rahwa wiis ikka olnud ja weelgi on! Ja wata! Mis temma omma usso wemmad ei teinud, sedda teggi üks juut. Uks Judamees, kes temma hädda näggi ja teiste kõtwadusjest kulis, andis temmale ni paljo, et ta läbbi sai ja temmal nüüd tarwis ei olnud maid ärra müa, ei wõtnud ka kasso, ei panti, ei tunnistus=kirja egga sutäit winagi, waid ütles: „Kui Jummal sinno poiale ello kingib ja minno poiale ka, siis tassugo sinno poeg sedda möda minno poiale ärra, kuidas temma joud sedda sallib. Sureb sinno poeg agga enne, kui middagi hakkab

ennesele siise tenima, siis tašugo Jummal sedda minno poiale, šuremat ei olle meie wahhel tarwiš!

Siin woivvad judi pilkajad ennesele öppetust wötta, kuidas liggemenne teist peab armastama, ei mitte üks-päimis jannaga, waid ka teoga. Ja on sellele, kellele Jummal nisuggused mötted ja nisuggust süddant annab, et ta oskab ja tahhab liggimest aidata. Mõnued on aialikko warra rohkeste jägganud, agga temma heldusse tundmisse ärra kitsitanud, et temma kellegile ei tahha häddagi aial anda ehk teist aidata, waid ta tahhaks ikka wötta ja sada, ja ütleb ehk mõtlebgi nenda: „Tulle meile ja to mulle, ma tullen teile ja anna mulle, siis olleme ikka sõbrad!“

21. Kohtomehhe laul.

Wifil: Kes Jummalat ni lasseb tehha.

Kui kohtomoistjaks sind on seatud,

Siis olle õige selle sees,

Sest sinno holeks on jo jäetud:

Et wallitsed, kui õige mees.

Dh ärra seisa rikka poolt,

Waid waeste eest ka kanna hooft.

Kes laebab, kule üks kord sedda,

Ja kaks kord kule teise süüd;

Kas laebajal on ni suur hädda,

Siis otsust anna sinna müüd.

Kui sedda teed siin ilma peal,

Siis taewas sull' suur ossa seäl.

Dh pallu! sest sa olled rummal!

Et ahnus sind ei petta teäl!

Sind nuhtleb muido warši Jummal,

Kui lodad üksnes rahha peäl.

Et ja ei sa, kui Pilatus, —
Kell' hädä fatis ähwardus.

Ka temma olli kohtomoistja
Ja teggi paljo kawwalust.

Et Jesus, se suur' ärrapeästja,
Ei leidnud ta fees armastust;
Ta kartes ütles sedda seäl:

„Noh! poge tedda risti peäl!“

Seit' möttele ja siis ifka nenda,
Kui kohhut moistma lähhad ja:

„Ma tahhan ifka õigust nõuda,
Et se eest üksford kostan ka.

Kes õige, se müüd õigust saab,
Kell' sü, se kohto alla jääb.“

22. Laulatamine.

Wannal aial olli Inglismaal laulatamisje jures üks immelik pruuf. Warü pärrast laulatamist andis peigmees prudile tuggewa kõrwa=lopsjo ja ütles: „Nenda maitseb se, kui mo meel pahha on!“ ja siis andis ta jälle juud ja ütles: „Nenda maitseb se, kui mo meel hea on.“ Üks tüttarlaps Sakjamaalt, kes senna mehhele sai, kui ta ommad korrad olli kätte janud, andis peigmehele wasto, et juust ja ninnast werri wälja purtsas ja ütles: „Nenda maitseb se, kui ma hea ollen!“ Peigmees tännas selle eddespiddise hea eest wägga, agga sest päwast sadik kaddus se rummal pruuf ärra.

Nenda olnud wannast suggo;

Söbrad, kiitke naeste suggo!

Nende suggo läbbi seäl,

Kaddus kõrwa=lopsjo teäl. —

Hopis kaddun'd polle süs
 Ilma peält, se rummal wiis.
 Sedda juhtub hulga feast,
 Olgo heast eht joobnud peast,
 Mis on teada keigil heast
 Laste wannematte käest,
 Kus on huklas ello-wiis
 Leppimist ei olle süs! —
 Sanud isja pähhä sarwi,
 Jookseb koddoo emma karwi,
 Lapsed jookswad wahhest abbi,
 Issa peksab keiti läbbi!
 Keigil polle kiil se meel,
 Huklas juhtub süski weel!

23. Parrem on anda, kui wötta.

Üks noor ja rikkas Ingliis-ma mees, kes 20 aastad
 wanna ja alles sure koli peäl olli, läks ühhel päwal
 omma koolmeistriga liinast wälja, põldude ja metsade
 wahhele kõndima, kus koolmeister temmale nähtawad
 lodud asjo püdis ärra selletada. Kui nemmad tüt
 maad said eddasi lainud ja ühhe põllo mulgo jure,
 mis metsa sees olli, ollid sanud, näggid nemmad
 mulgo jures kaks wanna katkist ja lätkust kinga ja
 ühte wanna wammust maas ollewad. Ja kui põllo
 pole waatsid, näggid ka, et nende perremees põllo peäl
 töös olli. Noormees ütles kohhe: „Ma tahhan selle
 wannamehhele tempo tehha, ja need kaks wanna kinga
 ärra petta, isje lähme poõsa tahha warjule ja seält
 same nähha, kuidas temma neid otsib ja nende tühhiste
 pärrast häddas saab ollema neid otssides ja wandudes!
 Ee teeb mulle suurt rõmo ja süs same tedda paljo

naerda.“ „Armas söbber!“ kostis koolmeister, „rikkam ei pea ial kehvamale waewa, hädda eht nalja teggema, temma kehwadusse koorm muljub tedda jubba isfegi küllalt, mis Loja temma peäle on pannud; agga nisuggusele ühte sallaja rõmo tehha, on paljo rõõmsam ja lustilissem kui keik muud tembud ja naljad. Zummal on teid aialikko warraga rohkeste õnnistanud ja ollete temmast paljo rikkam. Tahhate temmale nalja tehha ja ennast selle ülle rõmustada, siis pange kumbagi kinga sisse kolm hõbbe rahha, peidame endid warjule ja watame siis, mis temma teeb, kas parrem on anda, kui wõtta?“

Noormees teggi sedda ja panni kumbagi kinga sisse kolm rubla hõbbemat, ja nenda puggesid nemmad tihhe poõsa sisse warjule, kust keik woisid kuulda ja nähha.

Mitte kaua pärast sedda, olli mees omma tōga walmis ja tulli põllo peält senna, kus temma rided maas ollid, wõttis wammust maast, pistis selga ja toppis ühtlase ka teist jalga kinga sisse. Sedda tehhes, tundis agga, et middagi kõlwat asja kinga sees olli, kummardas mahha ja näggi 3 hõbbe rubla hiilgawat. Oh kui suur olli temma ehmatus! Sa watis ennast ümber, agga ei näinud keddagi, pistis rahha tasko ja tahtis teist kinga ka jalga panna, agga siin olli uus ehmatus, sest siit leidis ta weel 3 hõbbe rubla. Nüüd ei woinud ta sure rõmo ja halledusse pärast muud tehha, kui langes omma põlwe peäle mahha, tõstis käed taewa pole ülles, ja hüdis sure heatega: „Minno Jõsand ja minno Zummal! siin nään ma „nüüd selgeste, et Sinna sedda mahha ei jatta, kes „Sinno peäle lodab! Sa teadsid, et mo lastel koddo

„leitwarasufest ei olle, ja et mo naene haige sängi
 „peäl ilma abbita äggab, ja et minno nõu ja jõud
 „otfas olli neile nende häddas ühtegi abbi anda.
 „Dh sinna iggatvenne Issand! Sa olled ühte hea-
 „süddamega innimest ärratanud ja tedda, kui omma
 „inglit läffitanud, kes mind keige fibbedamal aial
 „häddasi pididi wälja kistuma. Dh peaks minno
 „südda ja hing Sinno head tend ja armo nõu ärra
 „tundma, mis Sa minnule olled teinud! Sellele,
 „kes sedda head mulle teinud, tasjo jälle omma keige
 „täiema armo ja heldusfega ihho ja hinge polest,
 „jubba siin aialikkult ja pärrast weel rohkemalt seäl,
 „iggatwesses ellus!“ Ja nenda tõusis ta ülles ja
 läks koio.

Noormees, kes teik need sannad kulis ja temma
 süddame rõmo näggi, sai ommas süddames wägga
 ligutud. Nüüd küssis koolmeister: „Kas teie meel
 nüüd rõõmsam ei olle, kui ta siis olleks olnud, kui
 teie tedda olleksite pahhandanud ja temma kingad
 ärra petnud?“

„Dh minno armas koolmeister!“ ütles noormees,
 teik teie kõnned ja õppetussed on mulle iggal aial
 armsad olnud, agga ial ei olle nad mo süddant nenda
 ligutanud, kui umbest tänna. Se rõõm on mo hin-
 gele magguš, et ma ühhe kehvale, kes häddas ja
 willetfusses ellab, woisii süddame rõmo teha, ja
 tunnen sedda nüüd pohjani ärra, et parrem on anda,
 kui wötta!“ Nenda langes temma koolmeistri rinda
 ja nuttis kumad filmapisjarad.

Armas luggeja, kes ja sedda loed ehk kuled lugge-
 wad, minne nüüd ja te sinna ka nendasammoti!

Kül headus saab heaga

Ja kurjus jälle kurjaga

So siin ma-ilmas tasutud

Ja teiseks elluks asjutud!

Mis siin kül wahhest warjul' jääb,

Kül iggaüks seält wiimselt jääb:

Kes teinud head ehk kurja siis,

Seäl otab rõõm, ehk — wallo, piin!

Ust nomib meid jo jaggedast,

Ust kelab patto teggemast,

Ust juhhatab meid ello-teed,

Ust kühvatab keik silma-weed!

Pat näitab usfo põlgajaid,

Pat liggimesse kiusajaid;

Pat on, mis tühja rõmo teeb,

Pat on, mis pörgo hauda lööb! —

24. Poia armastus omma isja wasto.

Üks kehwa tallomees Saksamaal olli rikka mehhele 24 rubla wõlgo, mis temma lubbatud aial ei joudnud ärra maksta. Rikkas olli temma peäle kohto kaebanud ja kohhus sedda moistuud, et kui temma sedda wõlgo 21 tunni aia sees mitte ei olle ärra maksnud, siis saab tedda wangi-torni heidetud!

Selle kehwa mehhe poeg, kes soldat olli, tulli koio ja isja räkis temmale omma süddame wallo ülles. Poeg, sedda kuuldes, ütles isjale, et temma on arro sanud, et üks soldat tänna õsel tahhab ärra jooksta ja isja heina-kümis emmast warjule hoida, et isja õhtul pididi pealikko jure minnema ja sedda ülles andma ja et seädus nenda on, et kes ühte wäe-jooksjat kätte juhhatab, selle eest 24 rubla saab.

Es malt ei tahtnud isja sedda mitte tehha, agga kui ta jälle mötles, et ta wangi=torni pididi sama, siis läks ta peäliko jure ja andis teada, et üks jookšja temma heina künis ennast warjab. Peälif satis fenna ja jookšja wöeti kinni!

Teisel hommikul sai isja omma 24 rubla ja jookšja pididi läbbi kaddalippo käima. Ilma et isja sest middagi teädis, käis poeg jubba wiis korda läbbi, agga kuendamal korral kiskus se otsato wallo temma süta ollemist wälja ja ta rätis nuttes ülles, kuidas ta armastusse pärrast omma wanna isja wasto tedda tahtnud selle läbbi wangi=tornist peästa, ja et ta tedda ei ühhegi mu nõuga ei woinud aidata, kui agga üksnes selle jookšo läbbi, ja et temma muido mitte omma rüggemendist ep olleks ärra jookšnud. Nüüd lasti tedda kohhe nuhtlusse alt lahti.

Kui keisri praua, Maria Teresia, kes sel ajal wallitses, sedda suurt lapse armastust kulis, töstis ta sedda poega peälikkuks ja temma isja sai igga aasta sadda rubla, nikaua kui ta ellas.

Waatke inimessse suggo,

Waatke nende ello=luggo!

Waatke neid, kes armastawad,

Waatke neid, kes kurwastawad,

Waatke! siin on rõõm ja piin,

Kuida lugesime siin.

Nikkas mees siin töstis kiska,

Kohto hirmo kartis isja,

Poial armas isja ello,

Sest ta salgab häbbi, wallo;

Wallo tundes, kaebab hädda,

Rägib ülles nuttes sedda,

Et kui temma koddo käinud,

Isa ahhastusse näinud,
Selge armastusse läbbi,
Isale ta saanud abbi. —
Reisri praua helde südda,
Kuulnud ilma süta hädda,
Aitnud poega, aitnud isa,
Nenda lõp'nud rikka kisa.

Kuulge, poiad! ülle ilma,
Kelle südda tunneb külma
Omma wannemate wasto,
Wõtke tänna liggi asto:
Katske omma süddant läbbi,
On teil au, woi on teil — häbbi?!

25. Kes teisele aufo kaewab, se isse sisse langeb.

Ennemüiste ellas hommikomaal üks würst, kellel keitsuggused ammetmehhed ollid. Agga nende keikide seast olli agga üksnes temma maalmeister üks tiggeda, kawala ja kurja süddamega mees. Sesamma tigge mees kiusas isseärnanis omma würssti pumeistrit tagga, ja püdis tedda, kus ial wois, würssti ees alwaks teha ehk koggoni surma sata, agga keik olli asjata; sest se pumeister olli tark ja jummalakartlik mees, kes Jum-mala abbiga keik kurja ärra woiwis, mis se tiggeda süddamega maalmeister temmale püdis teha.

Et se würst ebbausflik ja Jum-mala sanna polest hopis tundmatta olli, ja peaaego keik tühja uskus, arwas maalmeister sedda omma tiggedusse kassuks woiwad pruvida. Ühhel päwal läks siis se tigge mees würssti jure, andis ühhe kuld tähtedega kirjutud kirja

temma kätte, mis ütles wüürsti õnša isja kirjotud ollewad. Selle kirja sees olli kirjotud, et wüürsti isja, kes ammo jurnud olli, omma poiale paljo terwisid läkitab, ja tedda pallub omma pumeistrit temma jure taewa sata, kes siis temmale, seäl teises ilmas, ka uhked maiad ehhitaks; kus sees lahkeste woiks ellada ja ommad rigi asjad röömsa melega toimetada.

Wüürst lugges ja arwas sedda ka tõssi ollewad ja küsisis sepärrast maalmeisteri käest nõu, mil wisil pumeistrit jenna woiks sata. Maalmeister, kes teist surma kätte sowis, andis sedda nõu, et suur hullk puid pididi kokko kantud, humniko pandud, kalli õlliga kaasetud ja pumeister humniko siise pandud sama, ja siis pididi neid puid põllema südetäna, et pumeister se kalli õlli haiso ja suitsoga siis wüürsti isja jure taewa ülleslähkaks.

Kuیدا üllewel ööldud, et wüürst ebbausklik mees olli ja wallet mitto korda tõeks piddas, andis ta kohhe käsko, et pumeister pididi temma jure tulles. Kui se olli tulnud, näitis wüürst temmale sedda ramatut, mis ütles isja käest sanud ollewad — ja andis käsko, keik walmis panna, et nenda temma isja tahtimist ja sowimist täita.

Pumeister, kes jo teadis, et wüürst sedda kuulda ei wõttaks, kui ta temmale selle asja wasto hakkaks räkima ja et ta küll teadis, et se agga ütšnes maalmeisteri kirja süddame teggo olli, siis pallus ta kuus päwa aega, tõriisto ja isseennast selle wasto walmitada, nenda, et seäl enam aiatwitust ei peaks ollema, waid et agga kohhe tõle woiks hakkata. Ka pallus temma, et se pu-hunnik temma omma rohho-aeda jaaks ülles pandud, kust keige liggem tee ütles taewa

ollewad. Sedda lubbas würst ka, ja andis omma teendrittele käsko, et pu-hunniko piddid walmiss lad-duma, agga nenda, et ta seest õne ja pumeister ülle-welt woib lahkeste sisse puggeda.

Se õnneto pumeister läks nüüd koio, räkis omma naesele, mis hädda maalmeister temma peäle olli saatnud. Ta wöttis siis nõuks, ommast toast ma-allust kaudo ühte auko läbbi kaewada, kummi pu-hunniko alla, et siis, kui puud on põllemas, ma-alluse tee läbbi sest kibbedast surmast woiks ärra peäseada; mis siis ka korda lähheks.

Kui se pääw kätte tulli, millal ta piddi ärra min-nema, siis tulli würst keige omma teendrittega ja ka paljo muud teisi senna waatma ja pumeistrit ärra saatma. Würst andis ka ühhe ramato pumeistri kätte, mis ta omma isfale olli kirjotanud, sowis head teed ja isfale weel ju-sannaga paljo tuhhat ja tuhhat terwišid.

Ka maalmeister olli seäl waatmas ja mõtles ommas kurjas süddames, et nüüd õnneti üks kord temma sowiminne piddi korda minnema ja pumeister otja sama.

Nüüd astus pumeister pu-hunniko sisse, piddas ramato näppo wahhel ja tõ-riistad kottiga käsivardees. Ja ni pea kui mees hunniko sisse sai, sütati sedda iggast küljest korraga põllema. Lulle, suitso ja hauru läbbi ei sanud need ümberseisjad arro, et pumeister hunnikust läbbi ja Ma alla läks, waid arwasid feit tedda taewa minnewad,

Maalmeister teadis kül, et ta ihhulikkult taewa ei wõinud sada, waid et tulli tedda piddi ärra põlletama, ja et ta nenda iggaweste taggasi tullematta piddi

jäma, mis peäle teised kül lootsid, arvades et würsti isfale suurt melehead se läbbi teeb; agga se ma=allune ärrapeäsminne jäi nihästi maalmeistrile, kui ka keigile teistele teadmatta.

Waeue pumeister hoidis ennast kaua aega warjul, nenda et ükski mu temmast ei teädnud kui agga temma omma naene, kes talle süa andis. Wimaiks panni ta ommale walged rided selga, läks würsti jure ja wiis temmale ka ühhe ramato, mis würsti isfa ütles kirjotanud ollewad. Oh kui suur rööm olli würstil, et ta ommast isfast jälle sannumid sai ja temma tahtmist olli täitnud. Küssis siis ka weel pumeistri käest, kas keik isfa mele järrele olnud? Pumeister kostis: „Minno tö on keik walmis; agga nüüd on maalmeister ka weel tarwis, kes keik peab ülle malima, mis minna selle aia sees ollen teinud, kuidas teie, aulinne würst, selle ramato seesst loete, mis teie omma isfa teile kirjotanud.

Ramato sees olli luggeda, et isfa poega süddamest tännab et ta omma pumeistrit olli temmale saatnud, kes keik temma tahtmist möda hästi olli teinud ja et nüüd süddamest pallub omma maalmeistrit ka temma jure sata, kus keik pu=tööd wöttaks ülle malida.

Ja filmapilk andis würst ühhe teendrile käsko, maalmeistrit omma jure kutsuda. Kui se olli tulnud, räkis würst temmale, mis arwo pumeister olli tonud, ja käskis tedda ennast tele walmistada. Kui maalmeister pumeistrit näggi walges rides würsti ees seiswad, aias ta filmad öiete pärrani lahti ja arwas kül, et nüüd surm temma ennese kätte pididi tullesma. Walleks ei woinud ta sedda ennam aiada, et sel kom-

bel woib taewas käia, sest et ta sedda asja wūrsti ees isse olli töeks kiitnud; agga ommeti teggi se temma peat kirjusk, mil wiwil pumeister ommeti olli ellusse jänud, ja hakkas ka häddaga mötlemä, et se eht nenda ka woib olla et innimenne ommas pattuses lihhas taewa ja seält jälle taggasi woib sada.

Ka temmale sai pu=hunnik ülles pandud, ramat liggi antud ja nenda läks ta, pintsel käes, pu=hunniko sisse. Kui se põllema pandi ja tulli tedda hakkas kõrwetama, siis karjus mees kül jure heälega, agga kes wois aita; ta pididi sedda jo ülle malima, mis pumeister olli teinud! Agga tännine ei olle weel temma taggasi tullemisest ühtegi kuulda olnud, — ja sünnib arwata, et ta wist ial taggasi ei tulle.

Nenda on luggo sellega, kes teisele auko kaewab, se ikka isse sisse langeb. Ka meie aial on kaetsejaid ja kiusajaid küllalt, kes isse omma kasso nõudmise pärrast kurja ommas süddames kandwad, agga ikka wimaks jälle häbbi ja hädda auko laugewad, sest et nisuggune asfi Jummalä tahtmise wasto käib. Temma sanna ütleb jo: „Sinna pead omma liggimest armastama, kui isseennast.“ Kes omma liggimest wihtab, se wihtab Jummalat ja põlgab Temma sanna ja õppetust ärra.

Wis ammo sündind kangel maal,
 Se sünnib siin ka meie aal;
 Kui teisel' auko kaewad sa,
 Saad isse sisse langema.
 Kui armastame teine teist,
 Ei siis sa kurja tehtud meist.

26. Sõa wangidest.

Sõa wangidel on wannal aial raske ello olnud ja ep olle ka nüüdki hõlpo, agga meie aial ei olle neil risti- uõso rahwa seas enam sedda karta, et neid hirmsaste pinatakse, ehk nende liikmed ühhest ärra raiutakse, sest et innimesse suggu armo õppetusse kulutamisse läbbi on enam harritud ja targemaks samud. Kui meie wanna aia peäle mõtleme, kuida rahwa luggo siis on olnu^s, siis tulleb hirm ja jällestus peäle.

Aastal 1152 sündis ühhes lahingis, et kolm Prantsuse=ma soldatid ühte Saksa=ma soldati wangi wõtsid, ja seddamaid temmale kasko andsid, et ta ennast jure hulga rahha eest pididi lahti ostma. Agga et selle õnnetumal rahha ei olnud, siis raiusid nemmad tedda ellawalt kolmekõ, nenda, et iggaüks neist ühhe õõsa sai. Arwako nüüd innimenne, mis kasso nemmad sest said? agga se olli sel aial selle auuks, kes teisele, ehk waenlasele wois rohkem kurja teha!

Ma=ilma fures pimmeduses,

Mis teada antud meitele,

Dn olnud mitmed willetsuses,

Üks teggi hädda teisele;

Keil hirmus töö ja kurri nõu

Seäl rahwa ees neil' satis au.

Oh hallastaja Soja, Jummal!

So janna on nüüd walgustanud:

Siis olli rahwas hirmus rummal,

Kes werd ja wihha himmustasid;

Kül sünnib nüüd ka kurja weel,

Ust peab kannist õigel teel.

Kui ebbaust ja woõras jummal

Dn mõnne melest armas weel,

Siis põra sedda, helde Jummal!

Et jaise käiksid ello = teel:

Mis hoiab patto, põrgo eest,

Du leida pühha sannä seest.

Kül pühha sannä kulutajad

Du waewa näinud, näwad weel!

Ma = ilm on nende tunnistajad,

Ja Sinna pead neid õigel teel:

Müüd same puhtast süddamest,

Mis wannast anti rahha eest.

27. Ahwrika = ma löukoer.

Ahwrika mailma jäggo, ou soe ja paiguti wägga rikkas iggasuggo pu = wilja, metsa = lomade ja lindude, kui ka iggasuggo rohke wilja = kasso polest, kui põld agga saaks nenda harritud, kui temma kord ja kohhus olleks. Ühhe sannaga ütelda: „Seäl on se Ma, mis pima ja met annab“. Agga, et se Ma kül helde ja keige suggo rohke ainniga on täidetud, on seäl ka süski ommad häddad ja waewad hirmsa metsa = lomade polest. Neid on seäl üks arwamatta suur hulk ja kül mitmed suggo, mis innimesjele hirmo tewad. üks reisia, kes kaunist jüggawasse Ahwrika = ma süse tungis, kirjutab neist paljo, agga seford siin löukoerast nenda:

Ühhel päwal läkjin ma omma seltsimeestega jahhi peäle jõe = kallast möda eddasi selle möttega, et ühte metsa = lehma kiini sada. Kui meie tükki maad saime eddasi läinud, leitjime, et löukoer mets = härğa olli ärra murdnud ja muišt temmast jubba ärra sõnud, mis agga alles üsna wärske olli. Kui ennast ümber waatjime, näggime jälgedest Ma peäl ärra, et löukoera

ja härja wahhel juur woitleminne on olnud. Keik Ma olli ärra jilutud ja ärra tallatud; mitmes kohtas ollid ka löukoera laska tuustikud maas, missest nähha olli, et härg ka kange olnud wasto seisma. Minno feltimehhed, kes seält Ma mehhed, andsid mulle nõu, et piddime taggasi minnema, sest nemmad kartsid ja teädjäd ka, et löukoer omma saki piddi jälle waatma tulles, ja kui ta meid olleks seäl leidnud, olleks meile keigise otja peäle teinud.

Nenda hakkajime ka kohhe omma laagri pole taggasi minnema, ja kui 5 minuti aega ollime taggasi läinud, siis kuulsime löukoera möiramist õige liggidal, mis ni walli olli, kui keigefangem koue-mürriстаминне, et Ma wärrises! Nattukesje aia pärrast kostis üks teine löukoer wasto; agga selle heäl tuli kaugemalt, ja nenda saime meie omma laagri. Ka senna olli löukoera heäl läbbi tunginud. Se olli immelik nähha kuida sured ja piisukesjed jahhi-koerad, kui löukoera heält kuulsid, sure hädda sisse said. Nad karjusid ja hullusid halle heälega ja hoidsid endid inimeste liggi. Härjad rökisid halleda heälega kaebamisje wiisil. Hobbojed ollid hirno pärrast kui kewas katlas; lambad toppisid endid nenda ühte hunniko inimeste wahhele, kui olleksid nad üks lihha-tomp olnud. Üksnes minno kul ja kanna, mis mul ka liggi ollid, ollid keigist lomadesst ja inimestest keige julgemad. Kul laulis römoga omma laulo ja ei kartnud löukoera; agga olleks rebbane tulnud, siis olleks ta paljo ennam kartnud. Meie kandsime uösinaste hea hulk puud ja rago kotto ja teggime öhtul, kui pimmedaks läks, tuld omma laagri ümber, siis woisime rahhul olla ja ka rahhulikkult puhkama minna.

Tuld kartivad lõukoerad, tiigrid, leopardid, pantrid, hiimid, karrud, hundid ja muud kiskjad metsa lomad. Üsel tullid ka möllemad lõukoerad meie laagri ligidale, agga tulloke hoidis neid meie peält ärra.

Et se Ma küll hea ja helde on keikjuggo wilja kandma, agga süüski on innimestel iggal aial suur kartus seäl ellada, sest mitto ja mitto innimest sawad seäl igga aasta metsa lomadele roaks.

Tallinna- ja Ma=ma,
 Wõtke Lojat tännada!
 Kes sa rahhus päwad, ööd,
 Dummast waewast leiba sööd.
 Usin olgo sinno tö,
 Et sind metsa koerad sö! —
 Kui sa tee peäl hiljaks jääd,
 Siis sa ifka sedda tääd,
 Et sa wimaks koiu lääd,
 Kus sa naesed, lapsed nääd!

28. Egiptuse=ma kohtumoiſtminne.

Ühhel kehwal mehhel olli 10 rubla wölgo, ja temmal ei olnud muud warra egga põldo, kui agga üks ainus lehm, kes tedda, temma naest ja temma lapsi toitit. Üks üllekohtune kohtomees jundis teiji külla mehhi sedda lehma 10 rubla cest ärra ostma, agga ükski ei tahtnud. Siis lastis kohtomees sedda lehma ärra tappa ja 10 jäggo sest lihhasst ja nahhasst wälja jaggada, ja jundis igga perremeesst ühte ossa sest wõtma ja ühhe rubla jelle cest maksima. Sure häddaga jooksis kehwa mees Ma=wallitseja jure ja kaebas temmale omna hädda. Ma=wallitseja kutsus kohhe

sedda kohtomeest, sedda lehma tappjat ja neid lihha ostjaid kokko. Lehma=tappja käest küsis temma, mikspärrast ta sedda lehma olli ärra tapnud. Kui se enmast olli wabbandanud, et temma sedda kohtomehhe kässo peäle teggi, andis Ma=wallitseja kässo, sedda kohtomeest kohhe ärra tappa ja umbest nenda tehha, kuidas ta lehmagas olli teinud. Tappur tappis kohtomeest ja leikas temma Pea otsast ärra, kuidas temma lehmagas olli teinud. Selle peäle laskis Ma=wallitseja kohtomehhe kehha kümmeks jooksu raiuda ja sundis lehma lihha ostjaid, et iggamees pidid ühhe ossa sest kohtomehhe lihast wõtma ja selle eest 2 rubla maksuma, nenda, et lehma perremees 20 rubla sai. Se Tappur sai kohtomehhe Pea ennesele omma waewa eest!

Waatke, armjad luggejad! kus ristiusso walguis paistab, seal ei olle mitte niisugust üllekohtust kohtomoihtmist, kuidas praego olleme kuulnud, se on inimese arrust wäljas! Meie kohhus on omma usso mail selle eest Jummalat süüdamest tännada, et isegi se keige surem süüdlane meletuma trahwi alla ei lange. Egiptusse Ma=wallitseja wihtas ka üllekohhut, agga ta sai omma õigusse andmisega weel suremaks süüaluseks, kui temma allam, se kohtomees. Kas temmal Jummalas ees sellepärrast surem kostmine olli, ei tea meie mitte ütelda, sest et temma parremat ei teadnud? Agga kui meie omma liggimesele üllekohhut teme, olgo mil wiisil tahhab, siis on meil paljo surem kostmine Jummalas ees ka selle keige wähhemasa aja polest, sest et meie Temma pühha tahtmist teame. Meie teame jo, et keik rigi käsud ja seadused Jummalas sammaga ühte nõri käiwad, nihasti aialikko, kui ka igawesse ello tee pole, rahwa käsus ja mele

parrandamisjeks; kui ma = ilma rahwas sedda ägga
saaksid ärra tundma?!

Kül seal on hädda ellada,
Aus polle biget usko;
Keil arm seal wöttab maggada,
Ei tuune Soja kasko:
Seäl üllemadki rummalad,
Weel rummalamad allamad,
Kell südda kowwa, kiowine,
Mis armust ei tea ühtege! —
Meil kohhus on siis tämmada,
Et meil on antud mahti,
Siin wenna wiisil ellada,
Kes piimmedussest lahti:
Kül teame siis ärra nüüd,
Et se jo otsib isse süüd,
Kes üllekohhut rägib, teeb,
Et se jo pörgust wälja teeb!

29. Kaks tallomeest ja kohtomees.

Kewwadel, illusa päwa hommikul, läksid kaks naabri-
meest põllo äärt möda kõndima ja wilja waatma.
Korraga kuulsid nad mõllemad kuffolindo hüüdwad.
„Hõitsa!“ hüdis üks neist ja ütles: „Kuffolind
toob mulle õnne ja head wilja saki!“ „Ei!“ kostis
teine, „sedda toob temma minnule!“ ja nenda läksid
nemmud sama sammalt, kunni karrupiddi tokko said ja
teine teist hästi wihtlesid. Kui jo wässind ollid, läks
iggamees omma koio ja siis kohtomehe jure. Esi-
menne pistis ühhe rubla omma tasko ja läks siis
kohtomehe jure ning pistis sedda kohtomehe peusse
ja andis temmale ka klafist wina rübata ja hallises
siis omma hädda. Teine tulli pärrast ja teggi nenda-

sanmuti, agga kohtomees luiskas ninna! Nenda käisid mõllemad mitto korda kaebamas, agga ikka teine teise korra, ja ei läinud ial tühja kättega kohtomehhe jure, mis neile jubba sedda wisi hea hulga rahha maksis.

Wimaks, kui kohtomees arwas, et lõök pididi täis sama, kutsus ta neid korraga omma ette ja ütles: „Kuulge sõbrad! meie tahhame selle asjale ühhe korra otsa peäle teha. Se kuffolind ei hüüdnud sel hommikul mitte teie kummagi õnne, waid minno õnne pärrast, et minno rahhale pididi suggo jure tulles. Se kuffolind on minnule üks Paradiisi-lind, ja teie mõllemad ollete narrid! Leppige ärra ja minge koio, ja sellega on teie kohto otsus käes! Taewa allused linnud ei kuluta õnne egga õnnetust, waid iggaüks neist kulutab omma lodud seädust möda Wojale kitust; agga kerge melega tulepeksjad inimmesjed tewad neid pea õnnetojaks ja pea jälle. — nuhtlusjeks!“

Rummalus otsib kawwalust,

Ja kawwalus pettab rummalust;

Sedda on ni mõni jubba tunda sanud

Ja pärrast kahjo ka targemaks jänud;

Leppi kohhe omma wennaga ärra,

Ja ärra tösta tühja pärrast kärra,

Siis woidad sa aega, on ka wähhäm tullo,

Ja leival ja rahhal on paljo ennant tullo.

Üks taewa allune lind, mis kangelst maalt tulles,

Siin hüppab ja laulab, pessitleb ja muuneh,

Ei woi sulle õnne ei õnnetust anda,

Egga so waewa ja hädda, ei so koormat ka kanda.

Keit tühja usto, oh jätta siin mahha,

Ei te se sulle head, waid allati pahha,

Ta rikkub so rahho, ta rikkub so meest

Ja ekstitab siud ärra, so õigusse teest!

30. Elewandi södda.

Elewant on se keige surem neljajalgne ellajas ma- ilma peäl. Aastal 1840, Mihkli = ku 24mal päwal, Indiamaal Bombai maakondas, tullid kaks wägga suurt elewanti ühhe kulla liggidale, mis keige kulla rahwale hirmo teggi. Teisel päwal aeti keik jeält ümberkaudo koddoo = elewandid ja otjato paljo mehhi kokko, et nende abbiga mets = elewandid ellawalt finni püda. Agga jubba esimesesl korral, kui nad wälja läksid neid waatma, sai üks koddoo = elewant surmani hawatud. Siin olli nüüd nähha, et ilma suretükkita neid mitte kätte ei ja. Ni kaua agga kui suretükkid alles todi, pöggensesid mets = elewandid sure sukro = roo salgo sisse. Kohhe piirdi nende ümber ja kaewati üks lai ja süg- gaw kraaw teise külge ette, kust nemmad läbbi piddid minnema, ja suretükkid pandi teine pool kraawi ülles, et kraawi warjust nende peäle woiks lasta. Roo tahha läksid kohhutajad. Kraaw agga ei olnud süggaw kül, sest üks elewant sai kohhe läbbi ja aitas ka teist omma pitka lattiga wälja, ja jooksid siis 3 pennikoor- mat maad teise külle liggidale, kus nemmad mitto innimest hawasid ja ka surmasid. Nüüd söideti järrele ja lasti suretükkide seest 4. naelaste kulidega nende peäle. Et need kulid kül nende lihha sisse läksid, ei teinud se neile kohhe suurt waewa. Se surem neist sai korra kuliga wasto Peat, mis tedda wähe jobu- tas, agga ta ärkas kohhe jälle ja tulli wihhaga sure- tükki liggidale. Kohhi hakkas jubba otja löppema ja elewandid metsa pole ärra minnema. Ratsamehhed, hobbuiste ja elewantidega läksid nende järrele, kummi ühhe jõe kalda peäle said, ja siin töusis uus södda jälle nende peäle, kummi wimaks sure werrewallamisje

läbbi, mis tuli hawadest rängaste jooksis, nõdraks jäid, mahha heitsid ja ärra surrid. Nende hawade seest wõeti 19 suretükki tuli wälja. Se suurem neist, olli peast kunni hanna kondini 26 $\frac{1}{2}$ jalga pikk, 11 jalga kõrge ja ümberringi moõtes 17 $\frac{3}{4}$ jalga jämme. Se wähhem neist 24 jalga pikk, 10 jalga kõrge ja 17 $\frac{1}{4}$ jalga jämme.

Kas olgo nüüd seäsed ehk elewandid, Neil möllemil on hing, werri ja kontid. Seäsel on tiwad ja elewandil jallad, Et likudes leidwad metsad ja küllad; Sääsk julgem kui hunt ja kangem kui farro, Nende hull on suur, ei tea nende arro. Elewant teeb inimessfele omma modi hääd; Agga seäsed hammustawad pallet ja käed. Neil ello ja õhto ka Soja on annud, Ja inimessfega ühtlase ellama pannud; Kas inimene, kes ilma peäl, parremat teab, Ka Soja ees parreminne, kui loom, ennast peab, Du saggedaste kül üks kardetaw assfi; Meid teiki agga kaitseb üks arm ja käsfi!

31. Nõõwli auk.

Wannal ajal tulli üks krahwi omma teenriga Pohla- maalt Saksamale Pragi liina. Temmal olli weel 2 pennikoormat liinaist ärra, kus ta ühte kõrtsjo, mis metsa sees olli, pididi õjeks jäma, sest et wihma hak- kas wägga raskestes saddama. Kõrtsjo rahwas ollid ka head ja lahked temma wasto, teggid illemel toas ühhe kambri puhtaks, kandsid wodid sisse, lubbasid ka soja roga ja keik, mis krahwi herra tartwitas, mur- retseda. Herra olli ka wägga rahhul, aias nendega lahket jutto, nenda kui se ikka suurtsuggo, agga targa

rahwa wiis on, ja heitis paljo nalja, issearranis selle nore kõrtso-naesega, kes umbest rasketjalga nähti ollewad. Kui krahw nüüd nenda peäle naljas ja rakis, jooksis üks piisukenne terraw tüttarlaps mitto korda temmast möda, mis nenda näitis, kui olleks temmal middagi sallaja ütlemist ollewad. Et krahw tedda surest tähhele ei pannud, siis olli laps jubba häddas, läks herra liggi ja tõmbas tedda kae külgest. Nüüd moistis krahw, et laps temmaga tahhab middagi sallaja räkida, agga mis se pididi ollema, ei woinud temma arwata. Ta teggi ommale asja õue miina, kus laps tedda jubba otis. Kohhe tulli ta herra jure ja ütles tasfakeste nenda: „Summala pärrast, auus krahwi herra, waatke omma ette! Need inimessed siin ei olle mitte nenda head, kui nad endid näitmad. Nemmad tahtwad teid tänna õsel ärra tappa ja käsk on ka jubba abbineste järrele läinud, agga ärge tehke mulle waewa! Kui nad arro sawad, et ma teile middagi märko ollen annud, siis saan ma kohhe surma; agga ma ei woinud sedda sallaja piddada ja tahtsin teid surmast päästa. Kui teie weel ellusse jäete, siis peäste ka mind nende käest lahti, sest nemmad tapsid ka minno wannemad ärra ja jätid mind ellama!“

Üks ärra werrega inimenne olleks kohhe häddasse jänud, kui ta nisuggust asja olleks kuulnud. Krahw kohlus kül ka esmalt ärra, agga jäi jälle pea julgest, sest õ olli pinine, mis ta pididi teggema? Ta mõtles nattukesse aega ja küsis: „Kule laps! kas sinno perremees armastab omma naesi?“ „Kui omma hinge,“ kostis lapsuke. „Noh, se on hea!“ ütles krahw, „minne nüüd, ja jään ma ellusse, siis tahhan ka sinno eest murret kanda!“

Krahw läks jälle tuppä ja olli nisamma lahke kui ennegi, ja ei annud milgi kombel märko sest, mis ta olli kaulda sanud. Jäsegi öhto sömaaiäl, kus körtsi-mees ja naene temmaga ühtlasse piddid laua jures söma, jäi ta röömsaks. Pärast söma andis krahw omma rahha-kukro körtsomehhe kätte hoida ja pallus künalt, et omma tuppä wois minna. Berremees tahtis tedda nüüd sata, agga krahw ütles körtso naesele: „Morik! tead sa middagi, minnul on jubba iffa se wiis, et üks naesterahwas mind peab maggama saatma, siis on mul hea unni, muido ei uiuo ma hästi maggama!” Naes ei olnud suurt lusti minna, agga krahw ei annud järrele, ja läks siis ommeti wimaks. Krahw andis künalt temma kätte ja nenda läksid nad möllemad möda treppi ülles tuppä. Naene olli künalt jubba laua peäle pannud ja tahtis jälle ärra minna, agga krahw tõmbas omma kahhe-rauaga püssi kätte, piddas otša körtsomehhe, kes ka olli järrele tulnud, ja naese wahhel ja ütles: „Si, naene! ui fergeste ei lahku meie mitte! Jsto seie toli peäle mahha, sest sa pead siin keige selle ö läbbi minnoga waltwama! Kui ma middagi köbbinat omma ukse tagga kulen, siis lassjen sind kohhe mahha, nenda kui ka sedda, kes sind tulles siit lahti peästma. Se kahherauaga püs ja need kaks pistolid siin on keik kulidega laetud, hoidke ennast! Ja sinna, körtsomees! panne tähhele! sinna olled omma abbimeeste järrele saatnud, kes siin sinno liggidal ellawad; agga ma ütlen sulle, et ni pea, kui ühte köbbinat kulen, lassjen ma sinno naest mahha! Seie woite mind kül wimaks ärra woita, agga sedda ütlen ma sinnule, et enne kolm ehk nellit teiteft peatwad langema — ja sinno naene on se esje-

menne! Se on jubba minno mood mõnnes kõrtsis. Kui se nõu sinno eest hea on, siis minne ja murretse et minno hobbused hästi satvad södetud, et ma homme warra saan ärra jõita."

Kurjusse julgus kaddus kõrtsomehhe süddamest ärra, ja naene istus toli peäle, kui mees ärra läks. Naene olli otse surma hädas ja pallus agga, et krahw ei pidand wägga häddalinne omma püssi-laskmisega ollema. Agga keige selle ö istus temma toli peäl ja krahw temma silma kohtas, püs käes, agga keigel bööl ei olnud kõppo kuulda.

Teisel hommikul kui walgets sai, tõi krahwi tener selle rahha-kukro, mis krahw õhtul kõrtsomehhe kätte olli hoida annud ja ta se arro, kui paljo krahw olli wölgo teinud, mis temma ka kohhe ärra maksis; kõrtsomeest enmast ei olnud enam nähha.

Kui müüd keif walmis olli, tännas krahw löbbusa melega kõrtsinaest selle hea eest, et ta ö läbbi temmaga walwanud ja wiis tedda kassipiddi tõlla jure. Siin küsis krahw, kus se püssukenne tüttarlaps pidid ollema? Se tulli ka kohhe nurgast wälja, kus ta ö läbbi olli külmetanud. Krahw wöttis last omma liggi tõlda ja jõttis temmaga ärra. Keige liggema kohtule andis temma teada, mis olli kuulnud ja näinud. Ja kui otjad ja kinniwõtjad kõrtsjo tullid, ei olnud kõrtsjo rahwast enam leida. Keif warra ja asjad ollid kaddunud. Kõrtsjo pörmanda alt — keldrist leiti paljo surno kehhasid, mis ollid maggama pandud.

Sedda last lastis krahw omma kullo peäle ülles kawatada ja targaste kolida ja wimaks sai temma ühhe suurtsuggo mehhe prauaks.

32. Abbiello kindel kaup ja piip.

Üks rikkas mees wöttis nõuks kosja miina, ja olli onnad silmad ühe rikka ja priike kaupmehhe tütre peäle heitnud, kes wägga temma melepärrast näitis ollewad. Se noor naesterahwas armastas ka tedda, agga lubbas tedda üksi siis wasto wotta, kui ta omma piho-suitsetamist hopis mahha jättaks, mis se noor inimenne fogguni ei tahtnud sallida. Peigmees lubbas ka sedda tehha ja ütles jälle omma tahtmist selle wasto, et temmal muud ei olle sowida, kui et temma igga näddal Nelsjapäwa öhtul, woiks omma wanna ja keigesurema söbra jure pariks tunniks miina, muido ei olle temmal ühtegi ennam sowida ja tahhab ikka temmaga olla ja ellada, kus nad ial käiwad ja likuwad. Pruut lubbas sellega ka wägga rahhul olla, ja uenda olli nende kindel kaup walmis, said laulatud ja pulmad petud.

Nüüd ellasid noor rahwas abbiello põlwees rahho ja rõmo sees eddasi, mees ei suitsetanud pipo, tallitas onnad maia-asjad ausal wiisil, ja käis korra pärrast igga Nelsjapäwa öhtul wanna söbra jures ja tulli seält jälle koio.

Kui jo pool aastad ollid möda läinud, hakkas norik mötlemas: „Mis söbber se temmal omneti peaks ollema, kes meid fogguni kuulma ei tulle, ja kellest minno meesterahwas koddos ka mitte sannagi ei rägi?“ Ta pärris mõnne naabre naeste käest järrele, mis nemmad sest piddid arwama? Agga mis head arwasid nad? Üks ütles sedda ja teine teist, ja keik läksid wimaks selle peäle ühte, et mehhel muud söbra ei olle, kui üks teine naesterahwas, kes temmaga wannast sadik tuttawaiks on sanud, ja tedda temma nüüd weel kuulmas käib. Sedda kuuldes, löi noriko süddamesse

wallo ja ta hakkas weel enam mõtlema, et temma mees katwat temma wasto on; agga hoibis enmast ni paljo kui ial wois, et mees sest ei piddand arro sama.

Ühhel Neljapäwa öhtul, kui mees jälle olli ärra läinud, läks norik ka tassakeste järrele, et näha saaks, kus maias se söbber ellab ja ta mees käib. Ka teised naesed kandsid hoolt ja teadsid tedda jubba juhhatada, kus ta omma meest piddi ühhe tuikeste jures leidma, kes mehhe kullo peäl korteris ellab! Kui mees olli uksest sisse läinud, mis norik pimmedas ärra näggi, siis läks ta ukse tahha ja kulis omma kõrwadega sedda tössi ollewad, mis naabri naesed temmale jubba enne ollid ütelnud. Ta kulis selgeste kui mees need san nad ütles: „Oh mo armas Liso! kui suur iggawust ollen ma sinno järrele tunda sanud, ja se on mulle „õige raske, et ma omma armastust sinno wasto „pean sallajas piddama. Koddunt tulles pallus minno „naene mind küä, et ma tänna öhtul wihmaga ei „piddand wälja minnema, agga armastusse pärrast „sinno wasto, ei woinud ma foio jada, kui ka kirowid „olleksid mahha saddanud, ja tahhan ka sinnule truiks „jada kunni omma otsani! Kui surm meid lahhub, „siis ei ja meie enam teisega kokko, agga muido ei „lahhuta meid ükski woimus!“

Kui norik sedda keik omma kõrwaga olli kuulnud, tahtis ta südda wallo pärrast lõhki minna, sest nüüd olli temmal selgeste teada, et mees weel teist temma kõrwas armastab. Ta mõtles keik ärra, mis ta nüüd piddi teggema, kas sallamahti foio minnema ja meest siis hästi läbbi suggema; „agga,“ mõtles temma jälle, „mees woib mind rinno walleks aiada, Lisut teise koha korteri ärra wia,“ sest tunnistust temmal ei

olnud. Agga ütsest otse sisse minna, nende häbbi arwalikkus tehha, Liso juuksest peast wälja karristada, olli se keige maggusam troost temma hingele ja se keige selgem ja pärrem arro, mis ta arwas õigeks minnewad, et kurjus kohhe kurjaga saaks maksetud. Andeksandmist ei olnud temma süddames enam lota.

Korraga tormas ta wasto ust, agga se olli luttus! Nüüd pörrutas ta wihhatsse, rusika ja põlvedega wasto ust ja hüdis et mees tedda pididi sisse lastma. Mees agga kostis, et nende kindel kaup nenda olli olnud et temma igga Nelsjapäwa õhtul paar tundi woib omma sõbraga üksi olla; agga norik ei annud järrele, ta pörrutas, wandus ja pallus lahti tehha. Kui norik nüüd kogguni järrele ei annud, teggi mees wimaks ukse lahti ja norik astus sisse, watis kohhe feik nurgad terrawaste läbbi; agga ta ei näinud muud, kui nelli silledat seina, üks pink ja üks wäikenne laud, kus peäl tubbakas ja tulle riistad seisid, ja omma meest sure pu-piboga ja kamber pimmedat suitsu täis. Sedda nähhes lahkus noriko wihha kohhe ja häbbi ja hädda tulli temma peäle, et ta nenda uskmatta olnud ja küsis maddala heälega, kus se Liso pididi ollema, kellega temma rätinud?

Mees näitas temmale omma suurt pipo ja ütles: „Wata, mo armas naene! ma ollen sind süddamest armastanud ja feik teinud, mis minno kohhus olli tehha. Ma lubbasin sinno wasto, kui pari lakkime, pipo ommas maias mahha jätta, sest et sa sedda fowisid, mis mulle kül raske olli, ja ürijin sedda piisufest kambri ommale, kus ma woin paar tundi nädalas üksi olla, kuidas sa mind praego olled näinud, ja seddagi ei tahha sa mulle mitte lubbada ja wahhid

mind järrele kui pahhateggiat! Je teeb mo meelt wägga kurtwaks ja meie armastus ei olle sel wiisil mitte ennam kindel, kui teine teist peame järrele wahtima!"

Norit langes nuttes temma rinda, ja pallus omma kergetmeelt andeks anda ja ütles, et mees tännaseft päwast sadik pipo pididi koio toma, ja ni paljo suitsetama, kui isse pididi tahtma. Mees olli lahke naese wasto, ja nenda läfsid nad römoga koio ja wötsid ka sedda pipo ehk Lisut liggi, kes kül nende abbiellorikkujaks korra olli sanud, ja ellasid pärrast kui tuitesjed römo ja rahho sees omma ello otsani! Mees ei olnud äffine, waid kannatas naese nödrust ärra, sest ta näggi, et naene tedda armastas ja sellepärrast jures mures olli et ta sedda söbra ei tunnud. Kui temma agga arro sai, et mees ei woinud pipo mahha jätta, siis kahhetjes ta omma nore ea rummalust, ja leppis wimaks pibo ehk Lisoga wägga hästi.

Aeg annab Ma peäl hea nõu;
Siin hoidis norik mehhe au:
Kui norik polleks järrel aad,
Eh' olleks Liso kaimo saad!
Siis nende ello olleks piin!
Mis mitto ford on nähtud siin.

33. Mehhed, kuulge naeste sanna!

Mehhed! kuulge naeste sanna,
Siis on ilmas luggo kenna,
Siis ei sa jo kahjo tulla,
Mees ta ial joobnud olla
Egga kõrtsis aega wita,
Omna joudo, tarkust kita! —
Dunnis mees, kell' holas naene,

Kes, kui merres lossaw laene
Allatassa maias ligub,
Mi kui lind, mis ossas figub,
Keitis asjus kofko hoiab,
Kus on wigga, sedda leiab;
Parrandab ehk nest teeb,
Dmbleb ka, kui kattel teeb. —
Suhtub mehhel raske pea,
Naene siis ta wasto hea
Ja ei olle terraw, walli,
Naerab meest, kes on ta nalli.
Peäseb mees siis wina-wingust,
Körtso korder pahhast lingust,
Siis ta läib keik maia läbbi,
Tunneb ommast jomast häbbi;
Naese tööd ja murret nähhes,
Mis ta laste kestel tehhes
Maia kassuks korda jaatnuud,
Suhhatanud, järrel waatnuud.
Mõnni mees, kui wangi-raudas,
Maia-tö, on naese holeks,
Mis ta mees keik lakkub poleks:
Põhjato on kõrtsi kaio,
Pool lääb kõrtsso, pool jääb foio!
Hoidke, naesed omma au,
Wõtke sedda kallist nõu
Ausad, truid, wirked, olla,
Se saab teil' auuks ja õnneks tulla.
Jodik, ehk ka kassin mees, —
Mõllemid on ilma sees —
Mis on selgest teada mul:
Keist on mõnni, tari-hul,
Redda sitkus, ahnus waewab,
Hoolja naese peäle kaebab:
Se ei leia rahho teäl,
Runni käed on rinna peäl!

34. Laste emmadele.

Kule, armas laps! emma!
 Mis on sinu kodus teha?
 Sinu laps sulle armas, omma,
 Wotta sest siis waewa näha,
 Sada, et nad päwad, ööd,
 Käiwad wagga ello = teed.

Summal, kes sind emmaks pannud,
 On jo omma armoga
 Sulle armsad lapsed annud,
 Et sa täie rõmoga
 Nende eest ka murret kannad,
 Armo, kui ka hirmo annad.

Eksh laps, siis anna hirmo
 Emma kombel, kibbedast!
 Arra anna tale armo
 Kui ta wasset kibbedast
 Melel sinno ette toob,
 Warrastab ehk törgub, joob!

Oh kui mitto isä, emma,
 Ekshwad küll wägga sega,
 Et on pehme nende sanna,
 Ja nad pärrast silma = weega
 Riskuwad weel juuksed peast,
 Et nad neid ei öppin'd heast!

Öppeta neid usko tundma,
 Kalli pühha kirja seest,
 Siis saab Summal armo andma,
 Ja neid hoidma hädda eest,
 Et ma = ilma ello piin,
 Sind ja neid ei waewa siin!

Öppeta neid ussinaste
 Tööd ja teggo teggema,
 Puhtaste ja kassinaste
 Sinno holust näggema:

Olle omma ello sees,
Märgi-tähheks nende ees!

Waat siis, pärrast ello waewa
Nääd ja sebda kallist wiit,
Et sind Issand wöttab taewa,
Kui sa lahkud ärra siit:
Lapsed saatwad nuttoga,
Sind siis mulda maggama!

35. Äffilinne meel.

Kül mönnel on, siin ello=teel,
Üks tühhi äffilinne meel,
Et igga tühja asja eest
Ta kargaks wälja nahha seest!
Keif, mis ta tuleb, äkkist nääd,
Seäl wihhaseks ta tohhe jääb,
Ja aiab wälja sanno suust,
Mis leitab läbbi lihhasi, luust:
Tal filmad ifka püsti peas,
Jääb naertawaks siin teiste seas!
Kül ühte puhko päwad, ööd,
Seäl laidab keige teiste tööd,
Ja omma arro, — tiggemeel —
Dn sure rummalusse teel. —
Ta arwab, mis nääd temma film,
Et temma pärrast on keif ma=ilm:
Meel figus ni, kui tules kass,
Eht tule kerul tulispass!
Kül riidleb, augub orjaga,
Keif head ta maksab kurjaga:
Ka peksab perret, peksab naest,
Kül omma last, eht woõrast teist,
Ei tea saggest, mis ta teeb,
Waid paljast wihha wälja teeb,
Ni äkkist, kui üks tule=keer
Dn temma äffi=mele pöör! —

Kes nenda ellab, nenda teeb,
 Ka kurjast wihhast ikka teeb,
 Se tõest on üks willets hing,
 Kui laggund pastel, kurnud ting;
 Se möttelgo, et põlle ta,
 Kui teiseb, mullast lodud ka,
 Waid alwast asjast — ussu mind —
 Kui liwast, rihwast, lodud sind!

36. Kaardi-mängist.

Kül kaardi-mäng on immelik,
 Ja nenda mitme nimmelik
 Et surem hull ei tea ka
 Need mängid keifi nimmeta,
 Mis neelwad ärra ilma peäl
 Kül rahha, — kallist aega teal! —
 Kui mõnni kord saab wõidetud,
 Saab hulga kätte jodetud,
 Mis pärrast jälle rido teeb,
 Siis kohhus leppid selga lööb!
 Kül isegi üks tark mees
 Ka efsib saggest mängi sees;
 Kui filmad sanud pallawaks
 Jääb tarkus mängis allamaks!
 Kui kaardi-lauda istub ta
 On taskud rahha täide ka,
 Ja kui ta teinud kaua tööd,
 Ja raistanud ka unne-ööd,
 On rahha taskust laddunud,
 Ja koppil hawalt laddunud!
 Seal moistab kül, kus rahha jääb,
 Kui teise taskud pungis näeb,
 Ja tahhab woita taggasi,
 Sest mängib ikka eddasi,
 Ja kautab weel sedda käest,

Mis olleks woinud hoida hääst. —
 Kui rided, sapad — pütsid ta,
 On wõtnud ärra mängida,
 Siis hallasti kül koto loob
 Ja ue warra jälle toob! —
 Oh koddõ, seal on teine järg;
 Kui läinud on se mängi-härg,
 Siis naesed, lapsed filma-wees
 Weel nutwad tühja toa sees,
 Kes pea sawad kerjama,
 Eht teisi woõraid orjama! —
 Ka wahhest tõstwad rahwas heält:
 „Üks kaardimängja leitud seält,
 „Kes mödda maid, kui kangast loos,
 „Se metsa ennast ülles poos;
 „Sest maia müdud, mängitud,
 „Wees pu otša sängitud,
 „Kes wässind kangest kaarditööst
 „Nüüd peab kinni surma-ööst.
 Küll pahhandab se mõnda meest,
 Mis kuleb selle kirja seest;
 Siis leif ma-ilm jo sedda seab,
 Et mängia luggu nenda weab,
 Sest olgo parrem üsna wait
 Ja jätlo mängi seddamaid!

37. Wanna tüdrukõ surm.

Aastal 1860 surri M. waldas üks wanna tüdruk ärra,
 kes ennast kaua aega kerjamisega toitisi ja jaggedast
 paljo nälga kannatas. Kui ta suurema hakkas, olli
 õnnis omma wenna tütrele üttelnud, et temmal pea-
 padja sees suggo rahha olli ja ülle sedda weel paljo
 ridid ja kaks kirsto täit wilja. Kui wannake kustus
 ja emme kui pestud sai, wõtsid uerja pärriad musta

padjakest lahti ja leidsid seält seest saddarubla hõbbe rahha, mis awwalikkult teada anti. Teised ütlewad, et temmal kolmsadda olnud, agga kaks olli kätte wahhel kaddunud. Uesju weel kerjajaid!

Wanna tüdruk au põlgas,
 Kerjas kui üks sandite,
 Omma ihho saggerst nälgas,
 Otis, ehk ta poisite
 Tulleks kuulma temma ello,
 Siis ta näitaks omma illo,
 Mis tal musta padja sees:
 Rõmo tunneks kosja-meess!

Selle ilma ello mõrrud,
 Olli ta jo läbbi käin'd,
 Nälgas tullid palge kurrud,
 Mis ta wägga saggerst näin'd:
 Sadda rubla hõbbe rahha
 Sättis teigist surmas mahha,
 Sest et teiste halle südda
 Toitis tedda, aitis hädda!

Kawwalast ta kerjas kofko,
 Mis ta ial kätte sai:
 Willo, linno, riet, takko,
 Kui ta lihha, leib ja woid,
 Teggi ilka selgeks rahhaks,
 Isse kuuwis ni kui nahhaks!
 Wanna kalts ta ihho kattis,
 Ued rided firsto mattis!

Waatke, rahha-nõndjad poisid!
 Mis teil jälle lahjuks läind!
 Kes sel aial kosjas käisid,
 Polle wist ta rahha näin'd:
 Mõnni mees ta kauto laddus,
 Miiid ta surri, rahha kaddus;
 Et küll padjas rahha rehhi,
 Pettis siiski kosja-mehhi!

Rahwas tõstwad tühja jutto,
Et tal olnud ahne meel!
Poisid! minge kosja rutto,
Muudo tulles teisi weel:
Olgo kurjad, olgo hääd,
Neil on rahha, niid sa tääd;
Moisite siis mo wiimsed sannad:
Sätke nored, wõtke wannad!

38. Önneto abbiello mees.

Waatke wennad! ilma sees
Mehhe poeg näab mõnda,
Naesi wöttes, silma-wees,
Same hädda tunda:
Dumma ello norel eal,
Wötfin wanna naese,
Pärast kolme päwa aial
Löime teine teise.
Kaske olli päwa kolm
Abbiellus olla,
Siis jo wöttis riid, kui tolm
Meie peäle tulla.
Südda kurb ja tüddinud,
Pooksin koolja aeda,
Surma järrel küssinud,
Wimaks sain ka leida:
Armas surm! ma pallun sind,
Mäita omma mahti,
Wanna naene waewab mind,
Peästa tennast lahti!
Koiu tulles leidfin ka,
Wanna-mori surnud,
Surm jo olli ruttoga
Ledda kohhe murdunud.
Matjatele ütlin ma
„Kande kirsto sülles,

„Söitke tassafeste ka, 204 27

„Muido ärkab illes!“ 211 133

Olli kirjst miid, haua sees,

Hüüdsin: andke mulda! 211 133

Pärrast römo filma = wees, 211 133

Maksan teile, kulda 211 133

Nenda sai siis ruttoga 211 133

Wanna = mori maetud, 211 133

Hauda römo juttoga, 211 133

Kiwwidega laetud. 211 133

Pärrast matnist, päwa kolm,

Kandsin lesse nimme, 211 133

Mötlen: Suur on se ma = ilm,

Kas se olleks sinne? 211 133

Kuida mötlin, teggin ka,

Wötsin nore naese; 211 133

Unnustasin korraga, 211 133

Wanna maetud waese. 211 133

Häädaga sai näddal täis,

Potnud jälle nalja, 211 133

Korik, kui ta kaudo käis, 211 133

Andis wopsub selga: 211 133

Olli fant eht olli hä,

Mis ma ial teggin, 211 133

Peksa sai miid iggapä,

Tullist waewa näggin! 211 133

Ossen surma pallunud, 211 133

Ta miid wöttab kosta: 211 133

„Saab sind naene sallunud,“

Kiil sind jõuan peästa!“ 211 133

39. Suur ehmatus.

Uts illus tüdruu linna seest,

Sai põllomehhe naeseks,

Ta armastas küll omma meest

Ja poe=felli teiseks;
Sest ühhet päwal ütles siis: —
Kui ikka kawalusso wiis —
„Mo armas mees! to heina,
Kas osta, ehk ka laena!“

Mees möttes: „oot! ta aiab mind,
Mis on ta meele tulnud?
Kül ommal kombel leian sind,
Meil polle waewa olnud:
Ma pannen raffe hobbuse
Ja minnes pöran taggasi,
Kül warjult saan siis nähha,
Mis temma nõu on tehha?“

Ja nenda hobbo wantri ees,
Läts wärrawast ta wälja,
Kus pea pärrast ratsamees,
Ka tulli tuhhat nelja!
Weel istus naene ufse ees
Seäl kargas mahha ratsamees,
Kes kät ja suud seäl andis,
Mis armastus neid sundis.

Mees näggi warjult ärra niid,
Mis naene tahtind tehha
Ja arwas, et on naesel süid,
Sest töufis temma wihha:
Ta kargas naese filmi
Ja naene pallus põlwele:
„Meil polnud santi möttes,
Sind lootjin heina töttes!“

„Kas sadda wersta olleks ka
Ma läinud heino toma,
Siis sedda jo ei falli ma,
Et sinna kurja loma
So uledega leutad,
Mis läbbi sa mind teutad;
Kül köidan sind siis seina,
Kui jälle lähhan heina!“

40. Põllewast tullest.

Tulli on küll tarwilinne,
 Sedda teab noor ja wanna;
 Agga on ka hirmolinne,
 Ütleb ifka wanna sanna:
 „Innime, sa põrm ja müld!
 Karda patto, ni kui tuld!“

Tulle peäl sa kedab roga,
 Küpsetad ka ahjus leiba,
 Seppa = paiaš taggud rauda,
 Kõrmetad ka aia = teiba:
 Iggal külmal rigi raial,
 Küttad ahjo talwe aial.

Tullemasfinatte rammo,
 Hauro wanfris, hauro laewas,
 Polle teäda wägga ammo,
 Kawa seisits ma = ilm waewas:
 Niiüd ta leegi rammo läbbi,
 Maas ja merres söido abbi.

Tulli weab wanfrid, laewo,
 Ühhest ilma otfast teise;
 Hobbostel on wähhem waewa,
 Mõmmi koorm ei püdu neisse;
 Waew ja wanfer on seäl wirgem,
 Weo = waew ka hopis kergem.

Tulli ei te iiksi sedda,
 Seäl on wessi abbiks ka,
 Wee = aur jo aitab tedda,
 Et ta sudab weddada:
 Kui ta abbiks sööd eht puud,
 Söüb ta krowid, rauad, lund.

Tulli on se lodud assi,
 Mis ei olle surest nähha,
 Selle wasto jälle wessi,
 Wõttab ennam kahjo tehha,
 Seft et laened päwad, ööd,
 Kikumad, kui teeksid tööd.

Tühjast asjast tõuseb tulli
 Sureks, keiti koha lööb,
 Kui tal roga, siis tal wõlli,
 Keiti asja ärra sööb:
 On keit assti põllenud,
 Siis on ta ka kustunud!

Paljas tulli jo ei põlle,
 Panne püssi, panne ahjo,
 Usku wissist, polle walle,
 Ta ei te full mitte lahjo;
 Agga teise asja seas
 On ta kohhe kinni peas!

Innimenne! hoia sinna
 Teised asjad temma eest,
 Tal on wägga terraw ninna,
 Ja ei holi mitte weest:
 Kuivas asjus on ta wirg',
 Piltwe tõuseb temma kirk!
 Karda ilka tulle hirno,
 Siis ei sünni lahjo full,
 Ta ei anna sulle armo,
 Kui ta abbiks tulleb tuul:
 Temma siggib tule õhtus,
 Püssi rohtus, kuivas põhtus!

41. Paul kalla truuksfest.

Püüdja heitis õnge jõlle,
 Et ta saaks seal kallad kätte,
 Agga teige päwa sees
 Püdis temma tühjas wees.
 Esmalt siis, kui õhto jõudis,
 Kallake weel sõta nõudis,
 Nias õnge lõuast labbi,
 Hüdis walfust: „Abbi! abbi!
 „Armas mees! oh lasse lahti,

„Minno waeselpolle mahti:
 „Ja mis lasso saad sa minnust,
 „Ollen piisuke, ja sinnust
 „Eodan armo, ello weel,
 „Olgo halle sunno meel!
 „Et ma ellan laene=woos,
 „Kus mull' Summal ello loos;
 „Kuival maal on surm ja wallo,
 „Kingi mull weel aastaks ello?

Mees ütles: „Minne wette,
 Aasta pärrast tulle ette!
 Siis ma wiin ja kedan sind,
 Kalla=pitiid jo toidab mind.“
 Kalla kohhe wette lipsas,
 Wee=piist weel peäle tipsas,
 Mis siis wessi ärra wiis;
 Nenda laddus kalla siis.

Aasta pärrast, päwa peäl,
 Oli kalla jälle seäl,
 Tulli kalda mehhe liggi,
 Kellega ta kaupä teggi:
 Kalla hüdis wee sees:
 „Ollid siin, mo armas mees,
 „Wotta nüüd ja keda mind,
 „Siin ma ollen, otan sind:
 „Tänna nään weel wee=wood.
 „Homme on mul paljad rood,
 „Armas on küll ello weel,
 „Ollen siiski surma teel!“

Pisfut aega mees mötles;
 Agga kärmest warsti ütles:
 „Armas kalla! lasse sind,
 Sinno truus nomib mind,
 Et sa ollid mulle tru,
 Minno südda polle pu:
 Sind ma lasse usna priits,
 Kes sind rahwa setka wiits,

Kahwas, kui sa truust nääts,
Kus siis nende häbbi jääts!

42. Rebbane.

Rebbane, sa kawwal loom!
Kule, mis ma ütlen sull:
Sinno himmo, werre-joom,
On nüüd teada selgest mull:
Kus need kannad, kus need anned,
Mis sa omma nahka panned?
Kui se nenda kava turib,
Jäger siis so peäle lurib!

Rebbane, sa kawwal lind!
Ärra olle julge seäl,
Sinno nahha kallis hind,
Sadab palju püüdjaid teäl:
Kui sa jooksed sallamahti,
Peästab jäger püüsi lahti,
Paljast pauko kuled weel,
Hing on wäljas, rippub keel!

Rebbane on kawwal mees
Teist lomi kinni wõtma,
Innime, ta jälge sees,
Dumma suggo hulllem petmä;
Nenda ilm on pettust täis,
Petja kaela langed löis!
Agga, kes on targem neist
Se ei petta ial teist.

43. Kurjus ja waggadus.

Kül headus saab heaga
Ja kurjus jälle kurjaga
Siin ilmas jubba tassutud,
Ja teifets elluks assutud!

Mis siin küil wahhest warjul' jääb,
Küil iggailks seäl wiimselt näab,
Kes teinud head ehk kurja siin,
Seäl otab rõõm, ehk — wallo=piin!

Mailm küil piiab kawwalust
Ja uhkust, ahnust, rummalust
Ja pahhandust, mis ärra teab:
Tä siiski neid keik armsaks peab.

Ei jõua neid keik ninmeta,
Ei rahwa mele tulleta,
Mis ifka wasto, offa teeb
Ja ärra keeltud puust weel sööb!

Küil lähhäb ilm weel targemaks
Ja südda saggerst külmemaks:
Kui agga ilma tarkust teab,
Keik usso asjad alwaks peab!

Ust nomib mind jo saggerdast,
Ust kelab patto teggemast,
Ust juhatab meid ello=teed,
Ust kuiwatab keik silma=weed!

Pat näitab usso põlgajaid,
Pat liggimesse kiusajaid,
Pat on, mis tühja rõms teeb,
Pat on, mis põrgust wälja teeb!

44. Öppetusse holetus.

Et nüüd rahwas kolimatta,
Siis on nad ka holimatta
Keige öppetusse polesti,
Mis on nähha nende holesti!

Oh! se on üks halle asji,
Keige teades terve tössi,
Et nad ilma fundimatta
Jääksid hopis öppimatta.

Jesja rummal! emma rummal!
Laps ei õppi ka, et Rummal
On se ainus abimees,
Kõmus, kui ka hädda sees!

Juhtub temmal' ihho hädda,
Siis ta ussub lohhe sedda
Teistest kurjast innimestest,
Mis tal' tulleb rummalusfest!

Mitimest mehhest murret lanti,
Kamatud siin wälja anti,
Mis järrel pidid ja
Armas rahwas! õppima;

Agga ja ei tahha tunda,
Egga hoolt ja murret tanda
Õppida, mis film kül näab,
Mis sull' heaks ja kasuks jääb.

Ikka wabbandad ja nenda:
„Kes mull' wõttab aega anda?
„Heina = kui ka põllo = tööd
„Waewawad mind päwad, ööd!“

Minna ütlen: „Se on walle!
Ommad tühjad hinnud sulle:
Enne aega pähkled noppid,
Saggest kõrtso nurka toppid:

Seäl ja leiad Marrit, Hanso,
Nende hulgas uhhud tantso,
Kuled joabnud rahwa lorri,
Õlled ka sefamina orri!

Kus on ial patto pulmad,
Senna pöörwad ommad filmad:
Kirja = tarkust, usso = armo,
Puistad mahha, ni kui põrmo!

Agga juhtub sinul' sedda,
Et sind waewab haigus, hädda,
Siis ehk ärkab südda ülles,
Kui jo istud wallo = sülles!

Sa ei moista palwet tehha,
 Sa ei sa la armo nähha,
 Hädda aial pead sa
 Hopis alla wauma.

45. Mühho:ma hundi jahhist 1887 aastal.

Meil tännawo ses Siirri-kuis
 Siin töüsis jut, mis jälle uus,
 Mis polle kuultud mönnel a'al,
 Et hunt on jälle Mühhomaal.

Ja siiski näddalt nelli jo
 Käis pärrast ille Ma ja soo,
 Wiis mönne talle karja seest,
 Ja hoidis ennast warjul eest'.

Et temma noppis siit ja seält,
 Siis töstsid rahwas jälle heält
 Ja hüüdsid: „Hunt on Mühhomaal
 Ni kuidas olnud wannal a'al.

Se olli teises Meio-kuis,
 Kui leht jo seisis kaunist' puus,
 Siis nähti tedda ellawalt,
 Ja anti teäda pallawalt.

Ja kümme päwa läksid weel
 Siin möda, kummi rahwa meel
 Keit esmalt üksindua said,
 Siis tehti jahti seddamaid.

Siis nelli waimo perre peält
 Seal töstsid wiirgas omma heält
 Kas olnud mets ehk wee-auf,
 Käis heäle hulka piisfi-pauf.

Et agga wie päwa sees,
 Ei näinud naene egga mees,
 Se läbbi kaddus rahwa hool,
 Ja aeti wolleks iggal pool.

Kui kues pääw siis tulli nüüd,
Ei olnud teada-andjal süüd,
Kes mitmest hukka moisteti
Ja hulluks ärra söimati.

Kui rahwas käijid wirati,
Siis hunti sisse pirati,
Ja kui ta käinud wörgo ees,
Siis näggi tedda iggamees.

Ei olnud hundil mädda peas,
Waid kargas ringi rahwa seas.
Ja enne, kui weel rahwas kous,
Siis olli hunt jo warjul' soos!

Ja mõnni, kes ei näinud weel,
Ei usknud süiski, õhto teel,
Waid ütles: „Polle ollemas!
Hunt Pohlamaalt on tullemas.“

Mi kuida olnud wannast wiis,
Mi seitsmendamal päwal siis,
Seäl tuhhat nelja tulli ta,
Ja leidis wörkus surma ka!

Kui hunt nüüd olli surmatud,
Seäl rahwas — kofko tormatud —
Kül teggid taga immeteo
Ja liipsid hända läbbi peo.

Nüüd olli rahwas õppetud,
Ja teine hunt ka tappetud,
Ja teine hulgus metsas weel,
Siis kurwaks läks ka rahwa meel.

Kül jedda pärrast otsiti,
Ja paljo päiwi raisati,
Ta hoidis süiski surma eest,
Ei tulnud wälja metsa seest.

Et süddamed kül küddisid,
Siis rahwas leik jo tüddisid
Ja piisid hüüdisid piir ja pau!
Siis olli otsas hundi au.